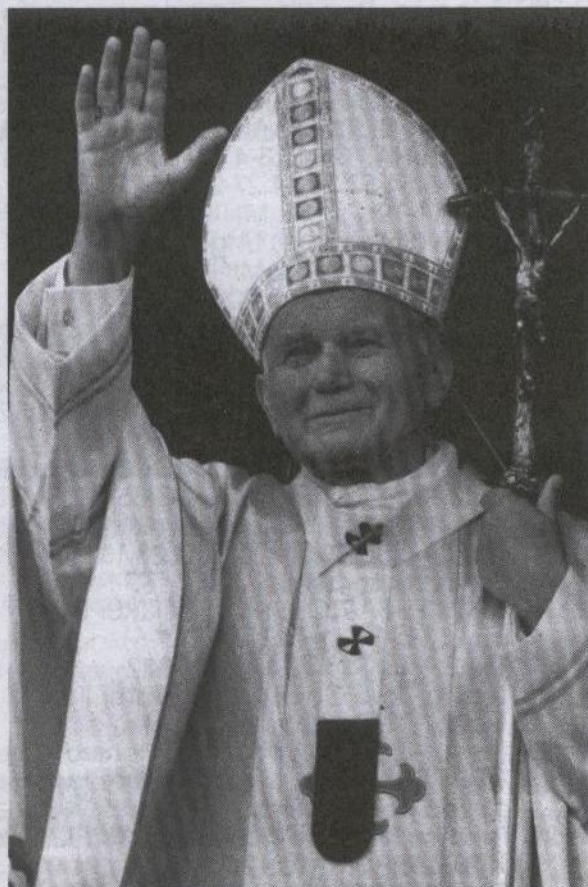

Kiriku Elu

Eesti katoliiklaste häälekandja

7&8/1993

Selles numbris muuhulgas:

- ✎ Teretulemast Eestisse,
Püha Isa Johannes Paulus II
- ✎ Marcel Lefebvre ja
XX sajandi kirikulõhe
- ✎ Salapärase arv ja
vana(nenu)d vaidlused
- ✎ Püha Kolmainuse
lõputu saladus
- ✎ Kas on kerge olla
ristiema või ristiisa?

Kiriku Elu 7&8/93

Eesti katoliiklaste häälekaandja

Ilmus Jaanuarist 1933 kuni juulini 1940.
Uuesti ilmub alates oktoobrist 1989.

Kalender ja lugemised	2
Piiskopi veerg	3
- piiskop Justo Mullor García	
Paavsti visiit Baltimaadesse	4
Marcel Lefebvre, traditsionalistid ja XX sajandi kirikulõhe	6
- Ylo M. Pärnik	
Mängud arvudega	10
- isa Rein Õunapuu	
Arv 666	11
- piiskop Eduard Profittlich	
Mõtisklusi üksinduses	12
- isa Thomas Merton	
Püha Kolmainuse tundmine - ülim tõde	16
- isa Martti Voutilainen OP	
Uskuda Kristusesse	23
- isa Mieczyslaw Malinski	
Ristivanemlusest	26
- Elisabeth de Godzinski	
Mõrv katedraalis	30
- Peter Hebblethwaite	
Uudiseid katoliiklikust maailmast	32
Septembri kalender ja lugemised	35

Esikaanel: Paavst Johannes Paulus II

"Kiriku Elu" nr 7&8 (135&136) 1993. Katoliku kiriku väljaanne.
Ilmub 12 numbrit aastas, vahelduva sagedusega.
Toimetaja preester Rein Õunapuu.
Toimetuse aadress: Vene tn 18 EE-0001 TALLINN
telefon +372 2 446367

Trükitöö: AS Terbo Ltd., Rävälä pst. 8 TALLINN

Kalender ja lugemised

AUGUST

- P 1. Tavalise liturgilise perioodi XVIII pühapäev.**
Js 55,1-3; Ps 145; Ro 8,35-37; Mt 14,13-21
(Alfonso Maria di Liguori, piiskop ja kiriku doktor)
- e 2. 4Mo 11,4b-15; Ps 81; Mt 14,13-21**
Eusebius Vercelli'st, piiskop.
- t 3. 4Mo 12,1-13; Ps 51; Mt 14,22-36**
- k 4. 4Mo 13,1-3a.25-14,1.26-30.34-35; Ps 106; Mt 15,21-28** Jean Marie Vianney, preester. Mp.
- n 5. 4Mo 20,1-13; Ps 95; Mt 16,13-23**
Pühima Neitsi Maarja basiilika pühitsemispäev.
- r 6. ISSANDAMUUTMISE PÜHA.**
Tn 7,9-10.13-14; Ps 97; 2Pe 1,16-19; Mt 17-1-9
- l 7. 5Mo 6,4-13; Ps 18; Mt 17,14-20** Sixtus II, paavst ja tema kaaslased, märtrid. Caietanus, preester.
- P 8. Tavalise liturgilise perioodi XIX pühapäev.**
1Kn 19,8b-9a.11-13a; Ps 85; Ro 9,1-5; Mt 14,22-33
(Dominicus, preester. Mälestuspäev.)
- e 9. 5Mo 10,12-22; Ps 147; Mt 17,22-27**
- t 10. LAURENTIUS, DIAKON JA MÄRTER. KIRIKUPÜHA.**
2Ko 9,6-10; Ps 112; Jh 12,24-26
- k 11. 4Mo 34,1-12; Ps 66; Mt 18,15-20** Clara, neitsi. Mp.
- n 12. Jo 3,7-10a.11.13-17; Ps 114; Mt 18,21-19,1**
- r 13. Jo 24,1-13; Ps 136; Mt 19,3-12** Pontianus, paavst ja Hippolytus, preester, märtrid.
- l 14. Jo 24,14-28; Ps 16; Mt 19,13-15**
- P 15. PÜHIMA NEITSI MAARJA TAEVASSEVÕTMISE SUURPÜHA.** 1Aj 15,3-4.15-16. 16,1-2; Ps 132; 1Ko 15,54-57; Lk 11,27-28
- e 16. Ko 2,11-19; Ps 106; Mt 19,16-22**
Istvan (Stephanus) Ungarist.
- t 17. Ko 6,11-24a; Ps 85; Mt 19,23-30**
- k 18. Ko 9,6-15; Ps 21; Mt 20,1-16**
- n 19. Ko 11,29-39; Ps 40; Mt 22,1-14** Jean Eudes, preester
- r 20. Ru 1,1.3-6.14b-16.22; Ps 146; Mt 22,34-40**
Bernhard, abt ja kiriku doktor. Mälestuspäev.
- l 21. Ru 2,1.3.8-11. 4,13-17; Ps 128; Mt 23,1-12**
Pius X, paavst. Mälestuspäev.
- P 22. Tavalise liturgilise perioodi XXI pühapäev.**
Js 22,19-23; Ps 138; Ro 11,33-36; Mt 16,13-20
(Pühim Neitsi Maarja, Taevakuninganna.)
- e 23. 1Te 1,1-5.8b-10; Ps 149; Mt 23,13-22**
Rosa Limast, neitsi.
- t 24. APOSTEL BARTOLOMEUS. KIRIKUPÜHA.**
Ilm 21,9b-14; Ps 145; Jh 1,45-51
- k 25. 1Te 2,9-13; Ps 139; Mt 23,27-32**
Ludvig. José Calasanz, preester.
- n 26. 1Te 3,7-13; Ps 90; Mt 24,42-51**
- r 27. 1Te 4,1-8; Ps 97; Mt 25,1-13** Monica. Mp.
- l 28. 1 Te 4,9-11; Ps 98; Mt 25,14-30** Augustinus, piiskop ja kiriku doktor. Mälestuspäev.
- P 29. Tavalise liturgilise perioodi XXII pühapäev.**
Jr 20,7-9; Ps 63; Ro 12,1-2; Mt 16,21-27
(Ristija Johannese martüürium. Mälestuspäev.)
- e 30. 1 Te 4,13-18; Ps 96; Lk 4,16-30**
- t 31. Te 5,1-6.9-11; Ps 27; Lk 4,31-37**

Septembri kalender leheküljel 35!

Püha Aujärje saadiku residentis Baltikumis

Eesti apostellik administraator
Olempiskop Justo Mullor Garcia
sekretär isa Mario Cassari
Antakainio 3, 2065 VILNIUS, Lietuva
telefon 8-0122-740066

Tallinna p. Peetruse ja Pauluse kogudus

Vene tn 18; EE-0001 TALLINN
telefon 44 63 67
isa Rein Ounapuu

- P 10.00 poolakeelne missa
11.30 eestikeelne missa
E -
T 18.00 ladinakeelne missa
K 9.00 ladinakeelne missa
N 17.00 poolakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
R 9.00 ladinakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
L 9.00 ladinakeelne missa
18.00 ladinakeelne lauldav missa

Iga kuu 1. laup. leedukeelne missa 17.00

Pärnu: Iga kuu 1. ja 3. pühapäeval
kell 16.00 eestikeelne missa Pärnu
Ellisabeti (luterliku) kiriku kabelis.

Ahmed: Iga kuu 2. ja 4. pühapäeval
kell 16.00 poolakeelne missa kabelis
Sõpruse 82. (tel. 233 - 34 003).

Narva: Iga kuu 2. ja 4. pühapäeval
kell 18.00 ladinakeelne missa Narva-
Jõesuu EELK koguduse maja saalis.

Tartu p. Neitsi Maarja kogudus Veski tn 3; EE-2400 TARTU

telefon 34 235

isa Väino Niitvägi

- P 10.30 poolakeelne sõna liturgia
11.00 eestikeelne missa
E -
T 18.00 missa
K 8.00 missa
18.00 roospärg
N 8.00 missa
18.00 roospärg
R 8.00 missa
18.00 roospärg
L 18.00 poolakeelne missa

tavaliselt on
missad ja roos-
pärgapalvused
eesti keeles,
vastavalt olu-
korrade võib
keel muutuda

Valga: Igal pühapäeval kell 14.00
missa Jaani kiriku käärikambris

Tegeva armastuse saadikud Endla 33-10, EE-0001 TALLINN

telefon 45 15 06

Olempode Stanislette

- K ja R 7.00 missa
P, E, K, R 18.00 adoratsioon
T, N, L 7.00 adoratsioon

Missale ja adoratsioonidele on kõik teretulnud!

Piiskopi veerg ...

Kõrgestiaustatud ja armastatud Püha Isa,

"Kiriku Elu" kolmandal leheküljel, tavaksaanud piiskopi veerul on harjumuspäraselt minu kiri eesti katoliiklastele. Täna on see kiri adresseeritud Teile, Püha Isa, kes Te peagi lahkute Roomast, et külastada Eestimaad.

Kõigepealt tahan ma Teile öelda: "Tere tulemast!" nagu öeldakse kallile külalisele, kes on oodatud külla meile kõigile. Katoliiklastele seepärast, et meie jaoks kehastate te Peetrust. Selle maa kristlastele - kõigile nendele, kes siin ennast kristlasteks peavad, kelle eesmärgiks on usk, lootus ja armastus - sellepärast, et Teie olete kirikute ühtsuse sümbol.

Kõik eestlased ja kõik, kes elavad sellel maal, mis kord on nimetatud Maarjamaaks, näevad Teie isikus Rahuapostlit suure algustähega. Rahu, mis sünnib südameis ja saadab kogu elu. Kõik teavad, et see rahu, mille heeroldiks olete Teie, on väga kaugel sellest rahust, mis mõnede jaoks on rajatud võidule teiste üle, jõule, mis alandab ligimest, pimedad loomusunni rahuldamisele. Kõik eestlased mäletavad, et sel ajal, kui Teid valiti Roomas Peetruse ametijärglaseks, oli Euroopa jagatud müüri, mis ei olnud tehtud ainult betoonist, vaid ka mõistmatusest, sallimatusest ja vihast. Eurooplastele, ja end nüüd nende lahutamatu osana tundvatele eestlastele olete Teie üks nendest, kes aitasid lõhkuda seda füüsilist ja moraalset müüri. Nad teavad, et Teie olete sellise dialoogi apostel, mis viib üksteisemõistmisele, mis võib sallimatuse ja vihkamise.

Kõige selle nimel - veelkord tere tulemast, Püha Isa!

Me teame, et Te tulete Sõna saadikuna, mis kannab endas Kristuse valgust ja lootust. Te olete Peetruse ametijärglane, Peetruse, kelle hoida oli - ja on - ühetiskümnele apostlile osakssaanud arm. Neile ütles ju Kristus enne oma taevasseminemist: "Minge maailma, ristige ja kuulutage alati Uut Sõnumit."

Teie olete selle Peetruse ametijärglane, kes esimesena nägi Kristuses Messiat, Päästjat, Vabastajat. Ka seetõttu ütlen ma Teile selle katoliku koguduse nimel, mille Te olete mulle usaldanud: rääkige meile, me soovime väga Teid kuulata.

Niisamuti kui Kristuse ajal, on ka nüüd palju hääli, kes tahavad meile teed juhatada, seletades, mida endast kujutab Kristus, mis asi on Kirik, kes on inimene, kuhu läheb ühiskond ja milles seisneb ajaloo müsteerium ... Palju hääli erineva iseloomuga: on neid, mis kriiskavad ja neid, mis sosistavad, on hääli mis oigavad valu pärast ja teisi, milles keeb viha. On hääli, mis kuulutavad oma suhet tõese ja valesse nii kateedritest kui massiteabevahendite kaudu, hääli, mis kõlavad pühakute suust, patuste suust, paganate suust...

Rääkige Teile meile, kes te Peetruse isiku läbi olete saanud Kristusest seda armu, tunnistada esimesena tema jumalikkust ja samuti väga vastutusriikka ülesande kinnitada kõiki kristlasi nende uss.

Te saate olema meie hulgas vaid loetud tunnid, vaevalt ühe päeva. Me teame, et Teie tee on sama pikk kui maailm ja nii lai, kui lai on Kirik üle viie kontinendi. Me täname Teid selle peatuse eest Tallinnas, kuhu Rooma piiskopi jalg astub esmakordselt. Me täname Teid selle eest, et olete meie hulgas - kuigi lühidalt, aga mitte põgusalt.

Teie jätkate oma teekonda, kuid Teie räägitud sõnad jäävad, ja meie peame neid kalliks. Me püüame neid ellu viia oma isiklikus elus, perekonnas, Kiriku elus, Eestimaal.

+ Justo Mullor Garcia

Tallinnas, 31. juulil 1993

Paavst Johannes Paulus II visiit Baltimaadesse 4. - 10. septembril 1993

(programmi kellaaegades võib esineda muudatusi)

Laupäev, 4. september

- 15.00 Saabumine Vilniuse lennuväljale.
- 16.10 Kohtumine vaimulike, seminaristide ja orduinimestega Stanislause katedraalis.
- 17.40 Visiit Leedu Vabariigi presidendile.
- 21.15 Paavst loeb Vilniuse Ausros Varta Maarjaikooni ees roosipärja.

Pühapäev, 5. september

- 8.00 Kohtumine kohaliku juudi kogukonnaga.
- 8.30 Kohtumine mittekatoliiklike kristlike konfessioonide esindajatega.
- 9.15 Leedu iseseisvuse eest 1991. aastal langenute haudade külastamine
- 10.30 Püha missa Vingise pargis.
- 12.00 Angelus Domini.
- 18.00 Kohtumine teaduse- ja kultuurimaailma esindajatega Vilniuse Ülikoolis.
- 19.00 Kohtumine kohaliku poola kogukonnaga.
- 20.00 Öhtusöök Vilniuse peapiiskopi residentsis.

Esmaspäev, 6. september

- 9.00 Saabumine helikopteril Kaunasesse.
- 9.45 Püha missa Santaka Groundsi väljakul.
- 15.50 Peeter-Pauli katedraali külastamine.
- 16.20 Kohtumine noortega.
- 18.50 Tagasilend Vilniusesse.

Teisipäev, 7. september

- 9.20 Saabumine helikopteril Siauliaisse.
- 9.45 Püha missa Ristide mäel.
- 16.55 Saabumine helikopteril Siluvasse.
- 17.20 Roosipärg neitsi Maarja ilmumise kabelis.
- 17.45 Sõnaliturgia Siluva pühapaigas, kus asub imetegev ikoon.
- 19.15 Tagasilend Vilniusesse.

Kolmapäev, 8. september

- 9.00 Äralend Vilniusest Riiga.
- 9.45 Saabumine Riiga.
- 11.00 Riia Jaakobi katedraali külastamine.
- 11.40 Visiit Läti Vabariigi presidendile.
- 12.50 Olkumeeniline jumalateenistus Riia toomkirikus.
- 17.45 Püha missa Mezuparki lauluväljakul.

Neljapäev, 9. september

- 9.20 Saabumine helikopteril Aglonasse.
- 10.00 Püha Missa Aglonas.
- 18.10 Tagasisaabumine Riiga.
- 18.30 Kohtumine teaduse- ja kultuurimaailma esindajatega Riia Ülikoolis.

Reede, 10. september

- 9.00 Äralend Riist Tallinna.

Paavst Johannes Paulus II Eestimaal 10. septembril

- 9.45 saabub lennuk Riist Tallinna
- 10.45 külastab paavst Tallinna katoliku kirikut
- 11.30 olkumeeniline jumalateenistus Niguliste kirikus
- 12.15 kohtub paavst president Lennart Meriga

Lõunasöök ja puhkus

- 16.45 paavstimissa Tallinna Raekoja platsil
- 19.15 lahkub paavst Raekoja platsilt
- 19.30 lahkumisteremoonia Tallinna lennuväljal
- 20.00 lahkub lennuk Rooma poole

Marcel Lefebvre, traditsionalistid ja XX sajandi kirikulõhe

Ylo M. Pärnik

30. juunil 1988 pühitses ülempiiskop **Marcel Lefebvre** paavsti loata piiskoppideks neli *Püha Pius X preestrite vennaskonna* liiget. *Codex Iuris Canonici* järgi kuulub niisugune omavoli akt nende eksimuste hulka, mis toovad süüdlasele automaatselt kaasa ekskommunikatsiooni, st kirikust välja heitmise.

Ühtlasi tähendas see, et pikaajalised läbirääkimised Püha Aujärje ja traditsionalistide vahel olid lõppenud fiaskoga. Sajandi kirikulõhe osutus vältimatuks. Paavst **Johannes Paulus II** poolt 2. juulil 1988 avaldatud motuproprio "*Ecclesia Dei*" fikseerib ekskommunikatsiooni kui kurva tõsiasja.

Missugused on selle sündmuse tagamaad? Kuidas saab Kiriku traditsiooni kaitses jõuda niikaugemale, et tulemuseks on ekskommunikatsioon? Kus tegi peapiiskop Lefebvre vea?

Marcel Lefebvre'i varasem elukäik

Marcel Lefebvre sündis 29.10.1905 Põhja-Prantsusmaal Tourcoing'is, kaheksalapselises töösturi perekonnas. Marcel ja tema vanim vend valisid preestrikutsu-muse, kolm õde läksid kloostrisse.

Pärast õpinguid Prantsuse seminari Roomas ning lühiajalist kaplanitööd saadeti Lefebvre misjoni-preestriks Prantsuse asumaale Gabooni. 6 aastat oli ta Libreville'i se-

minari professor. Pärast piiskopiks pühitsemist oli ta 15 aastat Dakari peapiiskop Senegalis ning seejärel 11 aastat apostellik delegaat Prantsusmaa Aafrika kolooniates.

Iseenda eest räägib tõsiasia, et Lefebvre'i ametiajal kasvas piiskopkondade arv Prantsusmaa asumaa-des peaaegu kahekordseks, 34-lt 62-ni. Tähelepanu väärib ka, et ta valiti 1962. aastal *Püha Vaimu isade* orduülemaks. 1960. aastal määrati ta Vatikani II Kirikukogu ettevalmistava peakomisjoni liik-meks. Kaks aastat hiljem tegi **Johannes XXIII** (paavst 1958 - 1963. -toim.) temast paavstliku trooniassistendi ning nimetas ta Tulle'i piiskopiks Prantsusmaal. (1)

Vatikani II Kirikukogu - modernismi võit?

Vastuseis ilmnas Vatikani II Kirikukogu (1962 - 1965) käigus. Marcel Lefebvre esindas seda jäi-ka, sajanditepikkust vaateviisi, mis pidas kiriku õpetustraditsiooni lahutamatuks koostisosaks ka ristsõdu ja vägivaldset misjonit, inkvisitsiooni, keelatud raamatute nimekirju (*Index*) jm. Vähimgi vormiline kõrvalkaldumine senistest mõttestampidest ja väljakujunenud rituaalist tähendas talle otsekohe modernis-nii. Kõik see, mida ta kalliks pidas ja mis enne Vatikani II Kirikukogu oli paljus iseenesestmõistetav, hakkas (vähemalt tema meelest) silma-nähtavalt murenema. Juba asja-olu, et kirikukogu 2 400 saadikust

kuulus tema mõttekaaslaste hulka kõigest 450 piiskoppi, mõjus tõeli-se shokina. Kõik äärmuskonserva-tiivide poolt ettevalmistatud dekree-tide kavandid kukkusid läbi ning vanameelsed kaotasid varsti igasu-guse võimaluse juhtimist enda kätte saada.

Peapiiskop Lefebvre tegi lihtsa järelduse: modernistid vallutasid kontsiili käigus Kiriku ja võtsid võimu enda kätte. Tema pahameelt äratasid mitmed kontsiili dokumen-did, eriti "Seletus usu vabaduse koh-ta" (*Dignitatis humanae*), "Pastoraalkonstitutsioon - Kirik tänapäe-va maailmas" (*Gaudium et spes*) ja "Dogmaatiline konstitutsioon Ki-rikust" (*Lumen Gentium*). Sellised mõisted nagu inimõigused, usuva-badus ja oikumeenia olid Lefebvre'i väitel Kiriku traditsiooniga lepita-matus vastuolus. Kirik saab tema arvates ainult suhtuda sallivalt teisi konfessioone või religioone tunnista-vatesse inimestesse, kuid ei tohi iial lubada mingeid vabadusi väära-dele õpetustele, sest ainult tõde on see, mis teeb vabaks. "Eksimust võib sallida. Kuid anda talle vaba-dus tähendab teda õigustada. Õi-gus on ainuüksi tõe päralt," kinnitab Lefebvre. (2)

Miks igasugune religioonivaba-dus on loomuvastane, seda on Le-febvre hiljem seletanud nii: "Kirik õpetas - ja kõik usklikud olid selles veendunud -, et katoliiklik religioon on ainus õige. Tegelikult rajas Ju-mal ju ainult selle kiriku, samas kui kõik teised religioonid on inimeste leiutis. Järelikult peab kristlane hoi-

duma kõigist sidemetest väärade religioonidega, kuid peab teisest küljest tegema kõik, et tuua nende poolehoidjad Kristuse juurde.” (3). Kommentaariks võiks öelda, et kui ta mõtles siin kõiki kristlasi, siis oleks misjoneerimine võimalik vaid kaugjuhtimise teel. Sellise jäiga positsiooni juures ei jää mõistagi mingit ruumi ei oikumeeniale ega inimõigustele.

Kõik oleks ju ilus ja õige, aga keskaegset Euroopat ei ole enam olemas. Kui evangeliseerimisel ei võeta arvesse reaalseid asjaolusid, siis on see juba ette läbikukkumisele määratud. Oleks raske kujutada, mis juhtuks, kui paavst annaks praegu välja **Pius IX** (paavst 1846 - 1878. -toim.) koostatud “*Syllabus’e*” laadis dokumendi (kogumik, mis sisaldas loetelu 80 hukkamõistu väärivast ilmingust kirikus ja ühiskonnas. -toim.). Sunnivahenditega misjoneerimise aeg on läbi. Igal inimesel on vabadus otsustada, kas ta valib tõe või otsustab millegi muu kasuks. Vatikani Usulevitamise Kongregatsiooni ühes hilisemas seisukohavõtus Lefebvre’i sellelaadsete süüdistuste kohta öeldakse: “Kontsiil tunnustab inimese isikulist õigust religioonivabadusele, mis tähendab õigust mistahes inimeste kätte antud võimu all ilma sundimiseta (*coërcitio*) vabalt otsida, valida, ka avalikult tunnustada mingit religiooni (*Dignitatis humanae*, 2). See õigus rajaneb mitte tõe ja eksimuse võrdvärsuse ideele, vaid inimesiku transtsendentsile, tema otsustamisõigusele kodanlikus ühiskonnas, inimese loomumomasele vajadusele otsida tõe ning seda tõe oma südametunnistuse järgi vastu võtta, ja usuakti vabadusele (*Dignitatis humanae*, 2,3, 10).” (4)

Vatikani II Kirikukogu dokumentide kogumikest võib igauks näha, et, hoolimata ägedatest vaidlustest, hääletati nende poolt üllatava üksmeelsusega. Poolthääli oli

peaaegu alati üle 2 000, ning vastuhääli võis enamasti kokku lugeda ühe käe sõrmedel. Protestantid ja katoliiklikud progressistid on aga tihtipeale süüdistanud kirikukogu liigeses konservatiivsuses. Kõik oleneb määttast, mille otsas vaatluspost on.

Lefebvre’i meelest oli Vatikani II Kirikukogu niivõrd liberaalne, et see tähendas kogu senise kirikliku traditsiooni reetmist. Uskumatu küll, kuid Lefebvre väidab, et “käputäis liberaale” kavaldas üle 2 400 saadikut. Mida arvata Kirikust, kui enamus ülemkarjaseid laseb ennast manipuleerida ja “allub massipsühhosile”! Lefebvre’i veendumuse järgi oli **Pius XII** (paavst 1939 - 1958. -toim.) näidanud juba kätte kõik vahendid, mil viisil kirikut saab uuendada - veel enam, “pakkunud peaaegu lõpliku lahenduse” (5). Õnneks või õnnetuseks tegi kirikukogu rohkem.

Uus Missale Romanum on ketserlik!

Marcel Lefebvre’i suhted paavst **Paulus VI** (paavst 1963 - 1978. -toim.) ja kuuriaga muutusid eriti teravaks uuendatud *Missale Romanum*’i ettevalmistamise ja kehtestamise tõttu. Lefebvre leidis, et vanast traditsioonilisest missast ei olevat enam midagi järel, tegemist olla puhtal kujul protestantliku jumala teenistusega. Eriti ärritas ülempiiskoppi asjaolu, et ladina keel jäi üha enam tagaplaanile.

Enda seisukoha õigustamiseks leidis Lefebvre küllalt materjali paljudest liialdustest, mida uue missa korra sisseviimisel esines Lääne-Euroopa katoliiklikes piiskopkondades. Tema kriitika oli näidete kujul küll tabav, sest need markantsed juhtumid, mida ta oma teostes lehekülgede viisi esile tõstab, ei ole välja mõeldud. Kuid järeldused, mida ta selle põhjal teeb, annavad

tunnistust väga kitsapiirilisest, tardunud ja kompromissistust maailmavaatest, mis õnnetuseks on veel ka dialoogivõimetu. Selle asemel et võidelda liialduste vastu, ründab Lefebvre uuendatud Püha Missa korda ennast. Aastakümneid, kuni oma surmani, väitis ülempiiskop, et kiriku sisemise kriisi üks peamisi põhjusi on Paulus VI missareform.

Mitmed seminaristid ja preestrid, keda 1969. aasta liturgiareform oli samuti rööpast välja viinud, pöördusid toetust otsides tollal juba emerituuris piiskop Lefebvre’i poole. Nii asutati 1970. aastal Fribourg’i ülempiiskopi loal *Püha Pius X preestrite vennaskond* ning selle vaimulik seminar Ecône’is (Valais’ kanton Shveitsis) (6). Ecône kujunes traditsionalistide kantsiks, kust liikumine levis ka teistesse maadesse. See oli Kirikus ainus ühendus, kus ignoreeriti II Vaticanumi otsuseid ning pühitseti endistviisi Trento kirikukogul kinnitatud püha Missat.

Fribourgi peapiiskopi korraldusega keelustati 1975. aasta mais nii vennaskonna kui ka seminari tegevus, ning aasta hiljem karistati Lefebvre’i pühitsemissõiguse äravõtmisega (*suspensio a divinis*). Kuna Pius X vennaskond kuulutas niisugused aktsioonid õigustühiseks, külastas Ecône’i Rooma kuuria komisjon. Usulevitamise Kongregatsioon saatis peapiiskop Lefebvre’ile 1978. aasta jaanuaris põhjaliku seisukohavõtu, milles analüüsiti kõiki tema publikatsioonides esitatud teese kogu nende vastuolulisuses. Juba kuu aega hiljem läkitas Lefebvre Rooma mitu korda pikema kirja, mis lükkas kõik süüdistused detailselt ümber ning tegi kontsiilijärgse kiriku maatasa. Kangekaelne ülempiiskop jätkas endistviisi aktiivset tegevust, pühitses Rooma keelule vaatamata preestrid, jagas kinnitamise sakramenti, jutlustas, korraldas ringreise paljudes riikides (7).

(pööra lehte!)

Viimane vaatus

Kui 1987. aastal sai teatavaks, et traditsionalistide juht kavatseb ise- seisvalt lahendada oma ametijärg- luse küsimuse, alustati paavst Jo- hannes Paulus II korraldusel inten- siivseid läbirääkimisi Püha Pius X preestrite vennaskonnaga. Tegut- seda tuli kiiresti, vältimaks kiriku- lõhet. Olgu alljärgnevalt ära toodud lõppvaatuse täpne kronoloogia (8):

14. 7. 1987 Peapiiskop Lefebvre ja kardinal **Ratzinger** alustavad läbirääkimisi kokkuleppe saavu- tamiseks Vatikaniga.

28. 7. 1987 Kardinal Ratzingeri kiri peapiiskop Lefebvre'ile: ettepa- nek visitaatori määramiseks Püha Piuse vennaskonnale.

17. 10. 1987 Sõbralikku suhtu- mist väljendav kommunikee Püha Aujärjega: peapiiskop Lefebvre on nõus visitaatori nimetamisega.

11. 11. 1987 Kardinal **Gagnon** visiteerib Ecône'i ja seejärel teisi Püha Piuse preestrite vennaskonna asutusi.

4. 2. 1988 Peapiiskop Lefebvre'i intervjuu ajalehele "*Le Figaro*", kus ta teatab, et kavatseb 30. juunil 1988 pühitseda kolm piis- koppi, esitades samas kolm nõud- mist kardinal Gagnon'ile:

1) komisjoni moodustamine Roomas, milles osaleb vennaskon- na kardinalprotektor (kui võima- lik, siis kardinal Gagnon);

2) luba vähemalt kolme piisko- pi pühitsemiseks, kes peaksid kuu- luma vennaskonda või vähemalt tunnistama selle traditsiooni (eitav seisukoht uue missakorra, Usuva- baduse dekreedid ja oikumenismi printsiibi suhtes);

3) Vennaskonna preestritele olgu garanteeritud sõltumatus ko- halikust piiskopist.

8. 4. 1988 Paavst Johannes Paulus II kiri kardinal Ratzingerile: püütagu teha kõik mis võimalik kirikulõhe

vältimiseks. Paavst mõistab Lefeb- vre'i teatavaid pretensioone, kuid rõhutab samas, et praktikas esine- vad liialdused ei ole argument kiri- kukogu poolt sisseviidud elutervete uuenduste vastu.

12.-15. 4. 1988 Vatikani ja Lefeb- vre'i teoloogide kohtumine Roo- mas.

5. 5. 1988 Esialgne kokkulepe Püha Aujärje ja vennaskonna va- hel, millele kirjutab alla ülempiis- kop Lefebvre.

25. 5. 1988 Kardinal Ratzingeri ja ülempiiskop Lefebvre'i kohtumine. Ratzinger annab mõista, et teatud tingimuste juures võiks paavst luba- da piiskoppide pühitsemist 14. augustil 1988.

9. 6. 1988 Paavsti manitsuskiri Lefebvre'ile.

15. 6. 1988 Ülempiiskop Lefeb- vre kuulutab välja oma vennaskon- na nelja liikme preestriks pühitse- mise.

17. 6. 1988 Piiskoppide kongre- gatsiooni manitsuskiri ülempiiskop Lefebvre'ile. Avaldatakse 5. mail 1988 sõlmitud esialgse kokkuleppe protokoll.

29. 6. 1988 Paavst esitab Püha Peetruse väljakul Angeluse ajal ülempiiskop Lefebvre'ile viimase üleskutse.

30. 6. 1988 Ülempiiskop Lefeb- vre pühitseb Ecône'is piiskoppi- deks neli Püha Pius X vennaskon- na preestrit.

1. 7. 1988 Vatikani Piiskoppide kongregatsiooni ekskommunikatsi- oonidekreet.

2. 7. 1988 Paavst Johannes Paulus II motuproprio "*Ecclesia Dei*" tõ- deb fakti, et ülempiiskop Lefebvre on ekskommunitseeritud.

Kritiseerimistõve sisemise loogika tulemusel jõudis ülempiiskop Le- febvre, kes veel mõni aasta varem korduvalt kinnitas: "Kui keegi en- nast paavstist lahutab, siis mitte mina!" (9), lõpuks destruktivse arengu sellesse punkti, kus jäi üle

vaid deklareerida: kuna Kirik tervi- kuna, paavst, kardinalid ja piiskopid on õigest usust ära langenud ning seetõttu ise ennast ekskommunit- seerinud, siis esindab tema oma poolehoidjatega ainsat, õiget ja rikkumata roomakatoliiklikku reli- giooni (10).

Ülempiiskop Lefebvre'i mee- lehitliku sammu tagant kumab läbi mure oma poolehoidjate tuleviku pärast. Kui tema sureb, ei suudaks nad enam Kirikus vastu pidada. "Ainuõige" traditsioon oleks siis määratud kaduma. Kuid kas too 83-aastane ülempiiskop lootis tões- ti lahendust iseseisva hierarhia loo- mises ja oma mõttekaaslaste degra- deerimises seksti tasemele? Võib- olla on õigus neil, kes arvavad, et Lefebvre ei olnud enam oma otsus- tes vaba, vaid pidi alluma kaasvõit- lejate diktaadile.

Püha Peetruse preestrite vennaskond

Väike osa Püha Pius X vennaskon- na liikmetest (6 preestrit ja 9 semi- naristi) deklareerisid 2. juulil 1988, et nad ei ole nõus oma vaimse juhi, ülempiiskop Lefebvre'i viimaste sammudega. Nad jäid Kirikusse ning neile tagati võimalus säilitada teatud osa traditsionalistlikke seisu- kohti ning kasutada **Pius V** Missa- le Romanumi 1962. aasta väljaan- net (Liturgia Kongregatsioon lu- bas seda teatud tingimustel ja piira- tud ulatuses juba oma otsusega 3. oktoobrist 1984).

18. juulil 1988. aastal moodus- tati Fribourgi lähedal Hauterive'is otseselt paavstile alluv Püha Peet- ruse preestrite vennaskond (*Fraternitas Sacerdotalis Sancti Petri, lühend FSSP*), mille ülemaks valiti isa **Josef Bisig**, kes oli varem tra- ditsionalistide seminari juhataja Zaitskofen'is. Vennaskond asutas oma preestrite seminari Saksamaa Liitvabariigis Baieri liidumaal Wi-

gratzbadis. Salzburgi ülempiiskop **Eder** andis nende käsutuse Sankt Sebastiani rektoraadi Salzburgi linna. (11)

Kui uskuda Püha Peetruse vennaskonna ühe liikme, isa **Engelbert Recktenwaldi** FSSP selgitusi (12), siis on nad aru saanud, et Vatikani II Kirikukogu puhul on probleem mitte traditsiooni katkemises, vaid eelkõige selle tõlgendamises. FSSP tunnistab kõiki kirikukogu otsuseid ning lubab võidelda selle nimel, et neid vaadeldaks kontinuiteedis Kiriku õpetustraditsioonina.

See tähendab põhimõttelist erinevust võrreldes Lefebvre'i arusaamadega. Kuigi vennaskond ei soovi kasutada Paulus VI Püha Missa korda, ei kahtle nad siiski selle kehivuses. Nende sooviks on, et Trento kirikukogu liturgia püsiks edasi Kiriku poolt lubatud erinevate liturgiate hulgas.

Kokkuvõtteks

Iga kirikulõhe on traagiline sündmus, mille tagajärjed annavad tunda sageli veel sajandeid hiljem. Pärast eksülempiiskop Marcel Lefebvre'i surma 1991. aasta 25. märtsil esinevad tema mõttekaaslased Püha Pius X vennaskonnast üha väljakutsuvamalt. Nende perioodilistest väljaannetest võib lugeda artikleid, mis ründavad raevukalt paavsti Johannes Paulus II isikut. Ikka ja uuesti üritatakse tõestada paavsti äärmuslikku liberaalsust, mõtiskletakse selle üle, kuidas paavsti tagandada, otsitakse enda vaadetele üha uusi õigustusi. Illustratsioonide ja fotode hulgas domineerib Marcel Lefebvre, küll eest-, küll tagantvaates, teisel kohal on Pius X.

Vähe on pühakuid, keda nende pimedad poolehoidjad on suutnud rahva silmis sedavõrd diskrediteerida kui seda on teinud lefebvristsid püha Pius X-ga.

Lefebvristide kirjandus on vähemalt ühes punktis identne meile tuntud ateismipropagandaga. Ateistide eesmärk, meetod ja praktika seisib püsti ainult eituse toel. Ka traditsionalistid kritiseerivad/eitavad vahetpidamata ja otseselt Kirikut ennast, positiivsed usutõed jäävad seejuures justkui kõrvalasjaks.

Konservatiivsus ei ole patt. Kirik õigupoolest on lausa kohustatud olema autentse ilmutuse säilitaja, *conservator*. Kuid seejuures ei tohi unustada, miks meie Önnistegija nimetas teatud liiki konservatiive "rästikute sigitiseks". Ometi olid tema aja variserid silmanähtavalt kõige ustavamad pärimuse kaitsjad, kes kindlustasid toora norme arvukatest ettekirjutustest punutud "taraga", lugesid sabatipäeval oma samme, austasid Kõigekõrgemat pikkade palvete ja palvemantlitega. Aga nende vagadus osutus ikkagi vaid väliseks ning lähenes vagatsemisele. Oma agaruses unustasid nad kõige tähtsama käsu, või vaatasid sellele lihtsalt läbi sõrmede. Jumala Poeg oli nende meelest Saatanateener, sest ta seletas nende isade religiooni teisel viisil kui nemad olid harjunud. Martin Buberi hassiididelt laenatud tabava mõtte-tera järgi "teeb vagatseja vagaduse peaasjast kõrvalasja ja kõrvalasjast peaasja". Just siin näib olevat Marcel Lefebvre'i ja tema mõttekaaslaste põhiprobleem.

Kaasaja liberaalsed teoloogid (teisisõnu modernistid, progressistid jm) on mitmete tunnuste poolest üsna sarnased tolaeagsete saduse-ridega. Variserid ja saduserid olid muidu omavahel vaenujalal, kuid võitlesid üksmeelselt Jeesuse vastu. On lausa saatuse iroonia, et nii lefebvristsid kui ka modernistid, omavahel verivaenlased, ründavad ühte ja sama Kirikut, Püha Missat, Vatikani II Kirikukogu, paavsti ja kiriku hierarhiat.

Allikad:

(1) M. Lefebvre, *Offener Brief an die ratlosen Katholiken*. Mediatix-Verlag Wien, 1986. *Einführung zur deutschen Ausgabe*, lk. IX-X.

(2) Brief Kardinal Shepers an Erzbischof Lefebvre vom 28. Jänner 1978. Raamatus: *Erzbischof Marcel Lefebvre und das Heilige Offizium*. Mediatix-Verlag Wien. 1981, lk. 14.

(3) M. Lefebvre, *Offener Brief ...* lk. 3.

(4) Brief Kardinal Shepers an Erzbischof Lefebvre ... lk. 15.

(5) M. Lefebvre, *Offener Brief ...*, lk. 156; 158.

(6) Informationsblatt der Priesterbruderschaft St. Petrus, Nr. 14/1991, lk. 3.

(7) M. Lefebvre, *Offener Brief ...* lk. X-XI;

Erzbischof Marcel Lefebvre und das Heilige Offizium, Mediatix-Verlag Wien 1981.

(8) Ludwig Bertsch SJ, *Die Gründung der Priesterbruderschaft Sankt Petrus - Ausweg oder neue Sackgasse?*

Kogumikus: *Katholischer Fundamentalismus, Häretische Gruppen in der Kirche?* Verlag Friedrich Pustet, Regensburg 1991, lk. 117-118.

(9) M. Lefebvre, *Offener Brief ...*, lk. 225.

(10) pur-magazin, Nr. 1/1989: *Wende zur Tradition*, lk. 9.

(11) Ludwig Bertsch SJ, *Die Gründung ...*, lk. 118-119.

(12) *Das Abenteuer des Glaubens - Zur Situation der Kirche in unserer Zeit*. Interview mit Pater Engelbert Recktenwald. KOMM-MIT Verlag;

P. Recktenwald, *Was will die Priesterbruderschaft St. Petrus?* pur-magazin Nr. 1/1989: *Wende zur Tradition*, lk. 3 - 13.

Mängud arvudega

Hiljuti sattus mulle mu pabereid sorteerides kätte vana ajaleht, mille keegi oli kunagi toonud. Uhke päistiitel kuulutas: Sõltumatu jumalasõna leht "Hüüdjä Hääl".

Trükise esilehekülge ja sellele järgnevatki täitis kellegi Willis Säwe üsna räige artikkel sellest, et katoliku kirik on paha, takistab koledal kombel Piibli levikut, "on alati halastamatul viisil vastu seisnud Piibliselle uskujatele, keda ta nimetab ketseriteks", et ta "katoliiklikule imelikule ebapiibellikule eksiõpetusele toetudes" palvetab surnute eest, kummardab risti (!) ja "roojastamata püha neitsit Maarjat" ning teeb muud sündsusetut. Otse loomulikult oli juttu ka inkvisitsioonist - pikalt-pikalt ja väga trafaretselt, st püüdmatagi seada seda nähtust ajaloo konteksti.

Ülejäänud osa lehest täitsid tüüpilised sajandialguse pisaraidpigistavad vagajutukesed, ning rubriigist "Mõtteterad" leidsin järgmise originaalse tõdemuse: "Kui ma oma elu Lunastaja eluga mõõdan, jään ma väga alandlikuks" - kelleltki M. "Kes-ta-siis-ka-ei-olnud" Rode'lt. Teises mõtteteras anti meile lihtne retsept, kuidas saada igavikkude Issandaks, kusjuures tolle aforismi kolmes lühikeses lauses oli kokku kuus korda kasutatud sõna "see", nii et järele mõeldes kaotas see mõttetera oma viimasegi mõtte - kui te mõistate, mida ma sellega mõtlen.

Armas lugeja, kas Sa ütled nüüd, et sulle endalegi on vanaisa talu pööningut koristades samasuguseid üllitisi näppu jäänud, ning et miks lasta end häirida nii vanades lehtedes avaldatust, ja koguni sedavõrd, et raisata vaidlemiseks kallist leheruumi. Ei ei, ära kiirusta asjade käigust ette - mainitud "Hüüdjä Hääl" ei olnud ilmunud sajandi algul, vaid aastal 1992! (nr. 21). Artikliga oli lugu aga paraku teine - selle kirjutamise aja reetis tekstis toodud "päevakohane" kriitika piiskop Albert Bitteri aadressil ... kes suri 1927. a.

II maailmasõja ajast rääkitakse järgnevat lugu. Ühel sõdival poolel olnud kõrvuti kaks sõjatehast: hästimaskeeritud maa-alune tehas, ja paar kilomeetrit kaugemal puust tehase makett vaenlase lennukite tähelepanu tõmbamiseks. Ühel ööl pommitas vaenlane mõlemad tehased maatas. Ehtsa tehase ehtsate pommidega, puust tehase puust pommidega ...

Avaldame siis meigi 1935. aastast pärineva artikli ühel "aktuaalsel" teemal: kas paavst ikka on metsaline, ehk mis saab Piiblist ja selle sümboolikast siis, kui see vabajumalasõnalaste kätte satub.

Oma sisulisest küljest ei ole kõrvalleheküljel taas avaldatud artikkel muidugi võrreldav puust pommidega. Hüüdjahäälilikud rünnakud katoliku kiriku vastu olid tolleaegse Eesti protestantlikus ajakirjanduses küllalt sagedased. Nii mõnigi kord tuli apostellikul administraatoril (hilisemal piiskopil) Eduard Profittlichil haarata sulg, et neile vastata. Kuid ta tegi seda alati viisakalt, vaoshoitult ja argumenteeritult, millega võitis ajapikku sõpru ka protestantide hulgas.

"Hüüdjä Hääl" ilmunud artikli vana kuube oli püütud paigata uue riidega, lisades selle lõppu kümme-kond rida kaasaegset statistikat Piibli tõlkimise alal. Minagi võtsin julguse Profittlichi artikli keelt ja väljendusviisi veidi tänapäevasemaks teha; jätsin muuhulgas välja ka otsesed viited teatud sektile (kes tol ajal kõige ägedamalt "metsalisejuttu" ajas ja kellele vastuseks too artikkel ilmselt ongi kirjutatud) - kuna ma ei tahaks alustada nendega uut vaidlust, ja pealegi on mu käesolev kirjutis inspireeritud hoopis millestki muust.

Loodan, et vastukajaks eesti rikkalikus ajakirjanduses ilmuvatele kriitilistele artiklitele võime tulevikus valgust heita teistele tähtsatele ja ajakohastele probleemidele, nagu näiteks, et pärisorjade piitsutamine on patt ja et ohvitseridel on keelatud duellid.

Sooviksin ka, et "Hüüdjä Hääl" toimetuse ja arvukas lugejaskond ei saa mu kirjutisest mitte üliväga solvatud. Loodame, et pärast surma võime me (rõõmsa üllatusena kummalegi poolele) kohtuda taevas, aga mitte puhastustules või kuskil mujal ...

*

Armsad eesti kristlased: kui tahate saada ülevaadet Eestimaa kirikutes toimuvast, siis ostke armu ja makske kinni hüüdjä hääl. Muretsege endale iga nädal uus eesti kirik. Ja ärge põletage kiriku elu.

Armsad sõltumatu jumalasõna kuulajad, lugejad ja kirjutajad: paavst ei ole metsaline kasvõi juba ainuüksi selle pärast, et ta ei ela üldse metsas ...

isa Rein Õunapuu,
"Kiriku Elu" toimetaja

Arv 666

Püha Johannese Ilmutusraamat on juba sajandeid kõikide ususegajate ja lahkusuliste lemmikraamatuks, mille salapärase keel ja võõrapärased kujundid pakuvad võimalusi kõige mitmekesisemateks tõestusteks. Nende tõestuste juures esinevad ka salapärase arvud. Kõige rohkem on kõneldud ja kirjutatud arvust 666.

Lahkusuliste ringkondades väidetakse sageli, et arvuga 666, mis tähistab salapärast looma, on Johannes tähistanud rooma paavsti. Seda püütakse ka tõestada järmise seiga abil.

Paavsti tiiaaral seisvat lause: "Vicarius Filii Dei". Kui asendada tähed rooma numbri väärtusega V=5; I=1; C=100; L=50; D=500 saab tõesti kokku 666 - salapärase metsalise arvu Ilmutusraamatust. Kuidas on siis lood niisuguse tõestusega?

1. Esiteks on tiitel "Vicarius Filii Dei", mis seisvat paavsti kolmekordsel kroonil, puhas väljamõeldis. Niisugust kirja pole seal kunagi olnud ega leidu midagi sarnast ka kogu Vatikani riigis, nagu ühest hiljutisest ametlikust järelepärimisest selgus. Samuti ei pöördu keegi paavsti poole sarnase tiitliga, ega kasuta seda ka paavst ise. Me nimetame paavsti küll "Vicarius Christi" - Kristuse, mitte Jumala Poja, Vikaar. Kristus on küll Jumala Poeg, kuid paavst ei ole tema asemik Jumala Pojana, vaid ainult Kristuse-na, st. Kiriku peana. See on hiigelsuur vahe! Tiitel "Vicarius Filii Dei" on sektide poolt leiutatud selleks, et paavsti antikristuseks tembeldada.

2. Teiseks on selge, et tiitlist "Vicarius Filii Dei" saab ainult silmaklapid peas välja lugeda arvu 666 - siis, kui valitakse välja ainult need tähed, mille summa moodustab 666, kuigi ka teistel tähtedel on arvuväärtusi, näiteks A=5000; R=80; S=90; F=40; E=250. Kui need juurde arvata, siis annab sõna arvu 6126. Miks jäetakse teiste tähtede arvuväärtus juurde liitmata?

3. Sel viisil "tõestades" võiks sama kindlusega väita et metsaline sümboliseerib mistahes sektante.

4. Selle interpretatsiooni vastu kõneleb aga ka veel mitu muud põhimõtet. Johannes kujutab oma evangeeliumis paavstlust Kristuse poolt seatuna (Jh 21,15-18). Kuidas võiks ta oma Ilmutusraamatus sedasama paavstlust kujutada pörgulise metsalise-na? Lisaks öeldakse, et arv 666 olevat inimese arv. Paavstlus aga ei ole inimene, vaid institutsioon. Väitjad peaksid sel juhul ühe teatud paavsti nime nimetama. Peale selle võib Ilmutusraamatust aru saada, et jutt on Johannese kaasaegseile teadaolevast isikust, nii et nad võivad ära arvata, kellest on jutt. Missugune rooma paavst võis olla nii tuntud umbes aastal 100 - tagakiusatud kiriku tingimustes?

Mõned sektandid haaravad "tõestuste" otsimisel meeeldi kinni kreeka väljendist "lateinos" - ladinlane, millega märter Ireneus oli metsalisele viidanud. Ometi vaikivad nad sellest, et Ireneus kasutas seda sõna täiesti ühemõtteliselt rooma keisri kohta.

Üldiselt on ladina sõnade tähendusele toetuv uurimine täiesti ebateaduslik. Sel viisil on metsaliseks arvatud rida isikuid: Muhamed, Diocles Augustus (keiser Diocletianus), Julianus Caesar Augustus, Traianus, Boulanger, isegi Napoleon. Johannes ei kirjutanud ju ladina keeles, ja on ebatõenäoline oletadagi, et Johannes ladina keelt üldse rääkis. Ometi eeldavad mõned sektandid, et nende oletus tingimata paika peab ja sellele võib terve seletuse ehitada.

Johannes kirjutas Ilmutamise Raamatu kreeka keeles. Nii peaks oletama, et ka arv on kirjutatud kreeka tähestiku kaudu, või siis, arvestades Johannese juudi päritolu, võibolla heebrea keeles.

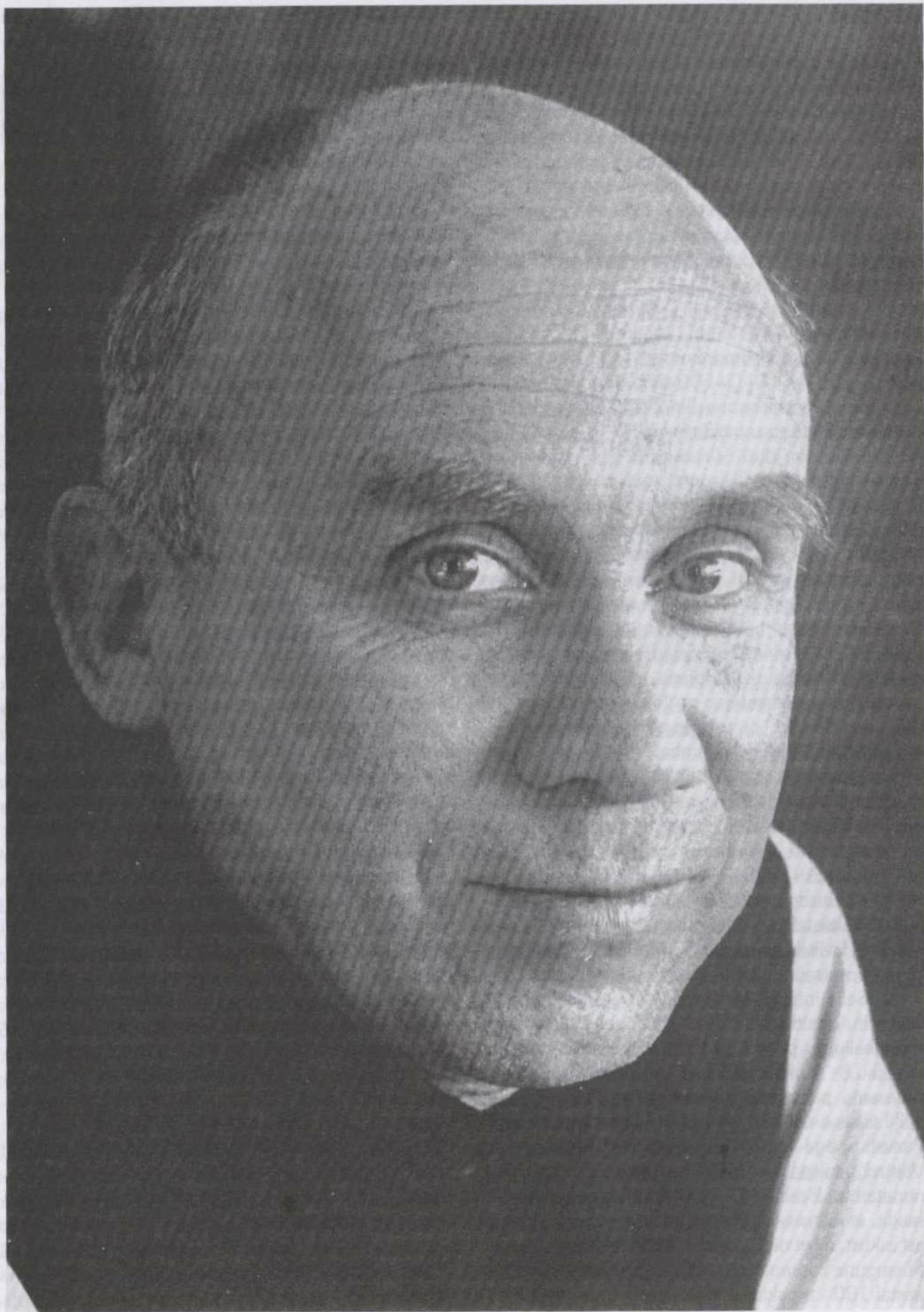
Milline on siis arvu 666 tegelik tähendus? Ilmutusraamatu 13. peatüki mõtte ja tähenduse üle kirjutab protestant Bousset ("Die Offenb. Johannis", Göttingen 1906, lk. 374): "Metsaline, mis merest esile kerkib, on Rooma impeerium; tema seitse pead, millest üks on haavatud, peavad tähendama riigi seitset keisrit, kuna kümme kroonitud sarve ei oma antud teemale mingit mõju ja seletuvad hiljem (pt. 17). Üks neist peadest äratav apokalüptiku erilist tähelepanu. Sel on küll surmahaav, aga ta näeb metsalise surmahaava paranenuna. Kuna pärast ka metsalise nimi inimese nimega identifitseeritakse, ning kuna arv, mis antakse metsalisele ja inimesele, selgesti vihjab keiser Nerole, siis võib terviku seletamise suhtes vaevalt veel kahtlust olla. See, mida apokalüptik näeb, on Rooma impeerium Nero redivivus'e all.

Heebreakeelsete tähtedega kirjutatult annab arv tõesti kokku sõna Neron Kaiser. Neron Kaiser aga oli keiser Domitianuse lisanimi. Domitianuse all tõugati ju ka Johannes oma piiskopitoolilt Efesosest ja pagendati Patmose saarele. Nii on väga tõenäoline, et just Domitianus on see taas elluärrganud Nero, keda Johannes tahtis esitada ristiusu vaenlasena.

See vaade on sellepärast tänapäeval peagu üldiselt vastu võetud. Ka protestantlikes teadusest lugupidavates ringkondades, kus vanasti armastati salapärast arvu 666 paavsti kohta tarvitada, on niisugusest seletusest täielikult loobunud. "Cambridge Libel" kirjutab täie veendumusega selle vastu, ja vaevalt leidub tänapäeval haritud protestanti, kes siin veel paavstlusest kõneleb.

Eduard Proffittlich

"Kiriku Elu" nr. 5/1935

Thomas Merton

MÕTISKLUSI

ÜKSINDUSES

Teine osa: Üksinduse armastamisest

I

Kui inimene tahab armastada üksindust ja otsib seda, siis tal ei tarvitse vahetpidamata reisida ühest geograafilisest punktist teise. Olgu inimese väline keskkond missugune tahes, temast saab erak sel hetkel, kui ta tajub enda võõrandamatut üksindust ning saab aru, et see ongi tema osa. Sellest hetkest peale pole üksindus enam üks võimalustest - see on muutunud tegelikkuseks.

Üksindus, mis on tõeks saanud, seab siiski pidevalt meie ette täitumatu, peaaegu et teostamatuna tunduva võimaluse: täieliku üksinduse. Aga sellest võimalusest tuleb õigesti aru saada. Kui me püüdleme liiga ägedalt suuremale välispidisele üksindusele, mis on päris käeulatuses, võime samas kaotada tolle üksinduse, mis meil juba oli. Rahulolematuse ja ebakindluse kuuluvad üksinduse olemuse juurde ning see tuleneb asjaolust, et üksinduses seisab inimene vastamisi teostamatu võimalusega. Siis me ei aja arutult taga erilaadseid võimalusi, vaid paindume alandlikku leppimisse, mis tasandab meid osaks mõõtmatu tegelikkuse ligiolemisest. Ligiolemine on juba teatud mõttes meie tegelikkus, kuid teisest küljest vaid tavaline "võimalus", millele on suunatud meie lootus.

Alles siis, kui erak sureb ja jõuab taevasse, näeb ta selgesti, et võimalus sai teoks juba tema eluajal, kuigi ta toona seda ei mõistnud. Tema üksindus oli eelkõige see, et tema "võimaluseks" oli Jumal, ainult Jumal, tema puhas lootus.

II

Mu Jumal, ma ei tea, kuhu ma lähen. Mu silmad ei seleta teed mu jalge ees. Ma ei ole kindel, kuhu see võib viia. Tegelikult ei tunne ma isegi iseennast. Ma oletan, et täidan Sinu tahtmist, aga see on vaid oletus, mitte tegu. Aga ma usun, et Sa tunned rõõmu selle üle, et tahan olla Sulle meele järele. Ja ma soovin, et see tahe oleks kõiges, mida ma teen. Ma loodan, et ma ei tee kunagi midagi ilma selle tahtmiseta. Ja ma tean, et kui elan sel kombel, juhid Sina mind õigele teele, ehkki mina ei pruugi sellest midagi teada. Sellepärast loodan ma alati Sinule, isegi kui oleksin eksinud ja surma varjus. Ma ei karda, sest Sina oled alati minuga ega jäta mind kunagi hädas üksi.

III

Meie ajal tuleb kõigest teha "probleem". Meie aeg on rahutu, sest oleme ise omal tahtel teinud selle rahutuks. Rahutus ei tule meisse väljastpoolt. Omaenda sisimast me levitame seda maailma ja kaasinimestesse.

Niisugusel ajal tähendab pühadus rändamist rahu- tuse piirkonnast rahulikkuse piirkonda. See tähendab, et rahu- tuse keskel õpime Jumalalt rahulikult elama.

Nagu Max Picard on tõdenud, seisneb küsimus lõppude lõpuks tõenäoliselt selles, et vaikus lepitab meie sisemised vastuolud. Kuigi need on meis ka edaspidi alles, lakkavad nad olemast probleemiks.

Inimese hing on alati vastuolusid täis, aga alles siis, kui peame vastuolude analüüsi vaikusest tähtsa- maks, muutuvad vastuolud pidevaks ja lahendamatuks probleemiks. Eesmärgiks ei ole kõikide oma vastu- olude lahendamine. Meil tuleb elada koos nendega, tõusta neist kõrgemale ja näha neid väljastpoolt, objektiivsete väärtuste valguses, ära tunda selles val- guses nende tühisus.

Vaikus kuulub pühaduse tegelikkuse juurde. Vai- kuses ja lootuses vormitakse pühakute jõud (Js 30, 15).

Kui üksindus oli minu jaoks probleem, siis minus ei olnud üksindust. Kui üksindus lakkas olemast prob- leem, tajusin, et olin selle juba omandanud; üksindus oleks võinud kogu aeg minuga olla. Siiski tekitas ta probleeme, sest ma teadsin, et puhtalt subjektiivne, sissepoole pööratud üksindus, mis on sisemiste jõu- pingutuste vili, ei ole kunagi piisav. Üksindus peab olema objektiivne ja käegakatsutav. Ta peab seisma ühenduses kellegagi, kes on maailmast suurem, sama suur kui see, kes On. Siis võime leida üksinduse sügavast rahust Jumala.

Me topime sõnu iseenda ja nähtuste vahele. Ka Jumal on üks neist paljudest mõistelistest ebatõdedest keele eikellegimaal. Keele abil ei saavuta me enam ühendust tegelikkusega.

Elu üksinduses, püsimine vaikuses hajutab inim- mõistuse ja nähtuste vahelt sõnade suitsuvine. Üksin- duses me oleme vastamisi nähtuste alasti olemusega. Me märkame, et tegelikkuse alastiolemist ei tarvitse vältida ega häbeneda. See on rüütatud sõbraliku vai- kusega, ning see vaikus on armastuse sugulane. Maa- ilm, mida meie sõnad püüdsid klassifitseerida ja valit- seda, maailm, mida meie sõnad halvustasid (sest nad polnud võimelised seda seletama), tuleb meie lähedale, sest vaikus õpetab meid tundma ja austama tegelik- kust - seal, kus sõnad seda määrisid.

Kui oleme elanud piisavalt kaua üksi - ümbritse- tuna tegelikkusega -, tärkavad meie austusetundest üksikud head vaikuse sõnad. Need tõusevad vaikusest, mis on Tõe ema.

Sõnad on vaikuse ja vaikuse vahel: nähtuste vai- ku- se ja meie enda olemuse vaikuse vahel. Maailma vai- kuse ja Jumala vaikuse vahel. Kui me oleme vaikuses maailmaga kohtunud ja seda tundma õppinud, siis ei eralda sõnad meid enam maailmast, ka mitte teistest

inimestest, ega Jumalast, ega meist endist, sest me ei usu enam, et keel suudaks seletada tegelikkust.

Tõde kerkib üles vaikusest, sellest, et astume Sõna vaikiva ja vapustava ligiolemise poole. Seejärel langeme tagasi vaikusesse, ning sõnades peituv tõde kannab meid Jumala rahusse.

Või siis pigem tõuseb Jumal merest nagu aarde- kirst, mille lained kaldale toovad. Kui keel meist kau- geneb, jääb Tema kirkus meie olemusse.

IV

Inimene teab, et ta on leidnud oma kutsumuse, kui ta enam ei mõtle, kuidas peaks elama, ja alustab ela- mist. Kui inimene on kutsutud elama üksinduses, lak- kab ta pead murdmast, kuidas tal tuleks elada, ning ta märkab, et leiab rahu ainult üksindusest. Aga kui inimest pole kutsutud elama üksinduses, siis paneb üksindus teda oma elu pärast muretsema ja ta unustab elada. Kui me ei ela oma õige kutsumuse järgi, suretab mõte meie elu, või muutub elu aseaineks, või siis an- nab elule järgi, nii et elu tõrjub välja kõik mõtted ja sunnib südametunnistuse hääle vaikima. Kui me leia- me oma kutsumuse, on mõtlemine ja elu üks ja sama.

Oletagem, et inimene on jõudnud oma kutsumu- ses täiuslikkuseeni: kõik on nüüd terviklik ja korras. Kõikjal valitseb rahu. Töö ei sega enam palvet ega palve tööd. Meditatsiooniks ei igatse inimene enam mingit erilist "seisundit", mis rebiks ta lahti argiasja- dest, sest Jumal on ligiolev kõiges. Inimesel pole vaja teha iseendas ruumi kellelegi teisele peale Jumala.

V

Me peame leidma Jumala vaikuse peale iseenda ka üksteisest. Kui teine inimene ei räägi meile sõnade- ga, mis tulevad Jumalalt, kui ta ei tunne osadust meie hinge jumaliku vaikusega, siis me jääme eraldatuks enda vaikusesse, millest ka Jumal läheb ära. Sest sisemine vaikus on pidev otsimine, pidev hüüdmine ööpimeduses, pidev sirutumine üle kuristike. Kui me klammerdume vaikuse külge ja arvame, et see on igavene, siis me enam ei otsi Jumalat, ning vaikus meie sees sureb. Vaikus, milles Teda ei otsita, ei räägi meile enam Temast. Vaikus, milles me justkui tun- neme Teda, ähvardab katkestada Tema ligiolemise. Sest inimene leiab Jumala, kui ta otsib Jumalat. Aga kui me enam Jumalat ei otsi, siis Ta lahkub meie juu- rest. Me kuuleme Teda ainult siis, kui soovime Teda kuulda. Ja kui see soov läheb täide ning me enam ei kuula, siis Ta jätab kõnelemise. Siis Tema vaikus enam ei ela, vaid see sureb, sest me täitsime selle oma tunnete müraga.

VI

Põhjatumaist sügavusist hüüan ma Sinu poole, Issand! (Ps 130,1)

Uhkus ja alandlikkus otsivad mõlemad sisemist vaikust. Uhkus üritab jäljendada Jumala vaikust sunni- viisilise liikumatusena. Aga Jumala vaikus on Veatu Elu täiuslikkus. Uhkuse vaikus on surmavaikus.

Alandlikkus otsib vaikust mitte liikumatuses, vaid käsukohasest tegevusest. Alandlikkus teeb seda, mida meie, vaesed ja abitud, peame Jumala ees tegema. Alandlikkus palvetab ning leiab vaikuse sõnade kaudu. Aga seal, kus me loomupäraselt läheme sõnadelt üle vaikusele ja vaikuselt sõnadele, on alandlikkus täiesti vait. Isegi siis, kui ta räägib, ta ühtlasi ka kuulab. Alandlikkuse sõnad on nii lihtsad, nii leebed ja vaesed, et leiavad vaevata tee Jumala vaikusesse. Need on tõepoolest Tema vaikuse vastukaja, ja kohe pärast nende väljaütlemist on Tema vaikus juba nende sees.

Uhkus kardab oma piiridest üle minna, sest uhkus kardab kaotada selle, mille ta on iseendast teinud. Seetõttu ohustavad ligimesearmastuse teod uhkuse vaikust. Aga alandlikkus, mis ei ammuta midagi iseendast (sest alandlikkus ise on vaikus), ei kaota rahu ega vaikust, vaid asub teele ning kuulab teisi või räägib neile ise Jumala armastusest. Alandlikkus on kõiges tasane ja rahulik, ning isegi alandlikkuse töö on rahulik. *In omnibus requiem quaesivi.*

Meie vaikust ei häiri kõnelemine, vaid tahtmine, et meid kuulda võetaks. Uhke inimene käsutab teised vaikima, et tema enda sõnad oleksid hästi kuulda. Alandlik inimene räägib vaid selleks, et temaga räägitaks. Alandlik palub almuseid, ootab ja kuulab.

On nõnda seatud, et vaikus kristalliseerib äärmuse- ni kõik meie elu mõtet käsitlevad sõnad. Me võtame vastu Kristuse, kui kuuleme us sõna. Me otsime oma lunastust vaikus ja lootuses. Aga varem või hiljem saabub silmapilk, kui peame seda tunnistama inimeste ees - ja siis kõigi maa ja taeva asukate ees.

Kui meie elu kujutab endast sõnajõe kohisemist, ei kuule me mitte kunagi midagi. Ja kui oleme juba ette kõik ära öelnud, siis lõpuks polegi meil enam midagi ütelda. Suurima silmapilgu ees oleme sõnatud.

Aga on seatud ka nõnda, et meie viimaseks sõnaks jääb vaikus. See ei ole eesmärk omaette. Terve meie elu on mõtisklus viimase eluhetke üle - see on ainus silmapilk, millel on tähendust. Ja me mõtiskleme vaikus. Sellegipoolest oleme seotud välispidise eluga. Peame teistega rääkima, aitama neil leida oma teed, mis viib viimase eluhetke juurde. Peame neile õpetama Kristusest. Meie endi sõnad õpetavad neile siis uut vaikust: Ulestõusmise vaikust. Selles

vaikus neid kujundatakse ja valmistatakse ette nii, et ka nemad on võimelised rääkima sellest, mida nad on kuulnud. *Ma usun, seepärast ma räägin (Ps 116,10).*

VII

Kui vaikus on mind vabaks teinud, kui ma enam ei löö kaasa elu võistluses, vaid elan oma elu - siis võin saavutada tervikliku palveelu. Kogu minu elu on siis palve. Kogu minu vaikus on täidetud palvega. Vaikuse maailm, millesse olen vajunud, on toeks minu palvele.

Uksildases alandlikkuse teos ma kogen ühendust, mis parandab ja teeb terveks kõik hingehaavad. Nii kaua kui oleme vaesed, nii kaua kui oleme tühjad ja meid ei huvita miski peale Jumala, ei saa keegi meile kahju teha, sest äärmise vaesuse kaitse all ei rebita meid puruks.

Kui valgus, mis sinus on, on pimedus...

Oletagem, et minu "vaesus" on salajane nälg vaimulike varade järele: et ma vaid teen, nagu tühjendaksin enda, teen, nagu püsiksin vaikselt, ehkki tegelikult püüan vaid ahvatleda Jumalat, et Ta rikastaks mind kogemustega. Mis on selle tagajärg? Kõik valgub laiali ja hävib. Näib, justkui kõik olevused nõuaksid, et tunnetaksin midagi erilist. Pean nad tagasi tõrjuma, muidu rebivad nad mu lõhki. Ja mis veel hullem - mina ise olen see, kes lõhub ja hävitab. Aga kõige õnnetum on siiski olukord, kui palve keerleb üksnes minu enda ümber, kui selle ainus eesmärk on mind rikkamaks teha. Siis muutub palve selleks, mis rebib mind lõhki. Olen täis uduishimu, olen maitsnud teadmise puust ning kiskunud end lahti iseendast ja Jumalast. Olen rikas ja ükski, ja alati jääb mul millestki puudu: kõik, mida puudutan, läheb katki ja kaob.

Kui vaid suudaksin siis otsida vaikuse armu, ja vaesust ja üksindust, milles kõik, mida puudutan, muutub palveks: kus taevas on minu palve, linnud on minu palve, puudes kohisev tuul on minu palve. Sest Jumal on kõik kõiges.

Selle jaoks pean ma olema väga vaene. Ma ei tohi midagi otsida, vaid mul tuleb olla rahul sellega, mida Jumal mulle annab. Tõeline vaesus on tolle kerjuse vaesus, kes võtab veeringu rõõmuga vastu kellelt tahes, aga kõige meelsamini Jumalalt. Vale vaesus on tolle mehe vaesus, kes arvab, et ta on ingli kombel sõltumatu. Ehtne vaesus on seega vastuvõtmine ja tänulikkus, see, et me ei soovi rohkem, kui on tarvis toimetulemiseks. Vale vaesus teeskleb, et ta ei vaja midagi. Vale vaesus ei palu midagi. Aga ta igatseb kõike ja pole tänulik mitte millegi eest. □

Püha Kolmainuse tundmine - ülim tõde

isa Martti Voutilainen OP

Tee tõe tipule ehk Püha Kolmainuse saladuse tundmisele ei ole pikk ega raske, kuid seda mööda käimine eeldab avatust ja tähelepanelikkust. Tipule jõudmine ei saa toimuda pikkade hüpetega, vaid selleks vajatakse palju üksteisele järgnevaid samme.

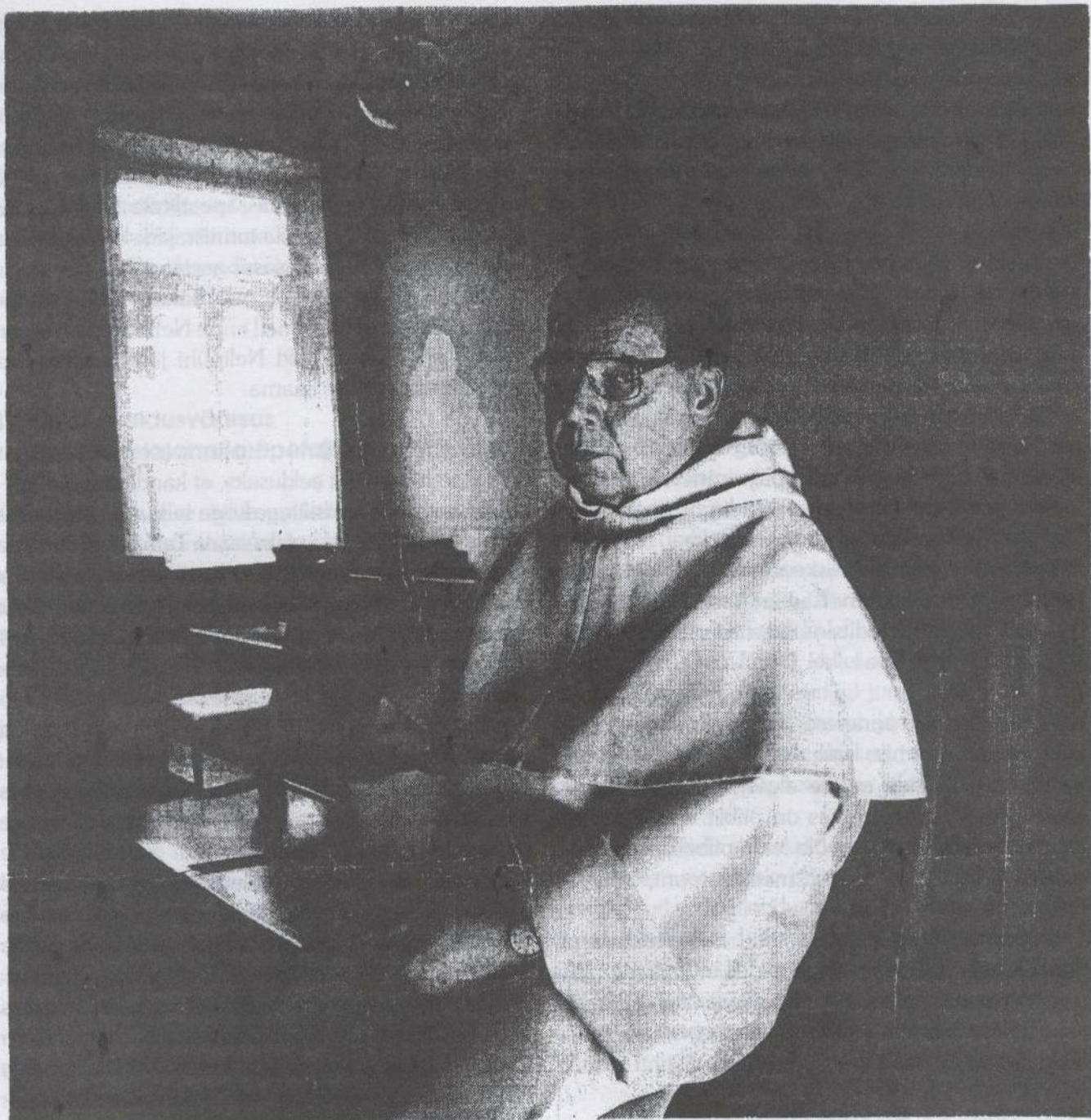
Peale selle ei ole siin tegemist pelga faktidehulgaga, mille tundmine võiks kergesti jääda välise teadmise tasandile, vaid vaatluse all oleva jumaliku reaalsuse subjektiivse tundmisega. See välise fakti ja subjektiivse tundmise vaheline erinevus pädeb eriti siis, kui objektiks on realiteedid, mis avanevad vaid usu läbi.

Asja piltlikumaks muutmiseks võib tuua kaks näidet.

Kui Jeanne d'Arc jäi aastal 1430 inglaste kätte vangi, viidi ta kirikliku kohtu ette, et tunnistada ta hereetikuks ja saata tuleriidale. Talle esitati küsimus, millele võis vastata ainult valesti. See kõlas nii: "Kas sa oled armu seisundis?" Jaatav vastus oleks olnud märk kõrgist ja valest enesekindlusest, eitav vastus

aga ülestunnistus raskes patuseisundis viibimisest. Me teame kohtuprotsesse protokollidest Jeanne d'Arci vastust. Sellest jääb mulje, et ta ei mõelnud teoloogilistele järeldustele, mis tema vastuse põhjal võis teha, vaid vaatles tõelisust oma hinges. Tema vastus oli: "Kui ma olen armu seisundis, siis palun, et Jumal laseks mul selles ka püsida; kui ma ei ole, siis palun, et Jumal tooks mind sellesse tagasi."

Teine näide on evangeeliumi jutustus maksurahast. Ka seal oli tegemist lõksuga. Variserid küsisid Jeesuselt: "Kas me peame maksma keisrile maksu või ei pea?" Jälle oleks nii jaatav kui eitav vastus andnud põhjust Jeesust süüdistada. Jeesus väldib küsimust, sest tema pilk on suunatud Jumala loomistööle ja lunastusloole, mida ta tunneb "seestpoolt", sest ta on neis mõlemas aktiivne osaleja. Mis on inimene? Milliseks Jumal ta lõi? Ta loodi Jumala palge järgi. Kui siis mündile on löödud keisri pilt ja nimi, kuulub see raha mingis mõttes keisrile. Peaasi, et see, mis on loodud Jumala palge järgi ja millele on antud võime tunda Jumala nime, et see, mis on Tema oma, antakse Temale. Niisiis, te võite maksta makse keisrile, kuid andke iseennast täielikult Jumalale.

□ Isa Martti Voutilainen. Foto: Pertti Nisonen

Kui me siis otsime, mil kombel võiksime õppida tundma Püha Kolmainuse saladust, peame püüdma asetuda meile antud ja avatud realiteetide tasandile, st Jumala ilmutuse tasandile, mille ta oma ligioleku kaudu on meile kinkinud.

Enne seda aga peame me siiski jagu saama mõningatest raskustest, millest esimesed kolm on tingitud meile, inimestele, omastest või ümbruskon-

na poolt meisse sisendatud mõtlemis- ja uurimisviisidest; ülejäänud siin käsitletud raskused seostuvad pigem vaatlusobjektiks oleva realiteedi nende joontega, mis on inimliku teadmise seisukohalt saavutamatud.

Esimestena käsitlusele tulevad probleemid puudutavad piibli õiget lugemist ning evangeeliumi ja kiriku usaldusvärsust.

1. Piibli õige lugemine

Jumala ilmutus - mis on inimestele kingitud kirja pandud kujul ja säilitatud läbi aegade - sisaldub piiblis, ning sellisena on ta kättesaadav igale kirjaoskajale inimesele, ning ka kirjaoskamatu, kui teised seda talle loevad.

Piibel ei ole siiski õigupoolest mitte üksainuke raamat, vaid lausa väike raamatukogu, millest leiduvad teosed on kirjutatud erinevatel aegadel, ositi mitu korda, erinevaid otstarbeid silmas pidades ja erinevaid stiile kasutades.

Selles viimatimainitud seoses võime rääkida piibli paljudest eri "keeleliikidest" või "keeltest". Kõigil inimestel, ka igaühel meist, on palju erinevaid "keeli": meie tegusid kirjeldav keel, meie ümbrust kirjeldav "faktikeel", tunnete ja inimsuhete keel, sügavate mõtiskluste ja arupidamise keel, sotsiaalse suhtlemise keel ning kultuurielu arvukad eri keeled jne. Samas on need "keeled" traditsioonid, nad on sündinud ja nad muutuvad pidevalt.

Ka kirikul on palju erinevaid "keeli": liturgilise palve keel, usu tunnistamise keel, müstika ja meditatsiooni keel - ning kõikide nende alusena piibli erinevad keeleliigid, sest igaüks, kes on piiblit veidi rohkem lugenud, teab, et sellest võib leida piibellikku luulet, piibellikku ajalookirjutamist, meditatsiooni, vaba jutustust jne.

Alles siis, kui oleme õppinud häälestama end nendele eri "keelele" - lugema luulet luulena, ülistust ülistusena, mõtisklust mõtisklusena, hõimuajalugu hõimuajaloona - alles seejärel ei ole vastuste leidmine paljudele küsimustele enam nii tihti hämaraks jääv või juhuslik.

2. Evangeeliumi usaldusvärsus

Uus Testament, millest me leiame suurima ja tähtsaima osa Püha Kolmainsuse kohta käivast ilmutusest, sisaldab samuti mitmeid erinevaid kirjandusliike, nagu sündmuste kirjeldusi, jutustusi, suuliselt ja kirjalikult antud juhtnööre ja õpetusi jne.

Esimene küsimus nende tekstide puhul on muidugi, et kuivõrd usaldusväärne see kõik on? Enne kui võime vastata sellele olulisele küsimusele, peame vaatlema lähemalt veel üht eripära Uue Testamendi, ja eriti evangeeliumide tekstides.

Evangeeliumide üks tähelepanuäratavamaid jooni on see suur energiahulk, mida Jeesus kasutab oma kaheteistkümne nimeliselt välja valitud apostli õpetamiseks. See õpetus, mida ma oma eelmises, evangeeliumide aaret käsitlevas artiklis lühidalt käsitlesin (vt "Kiriku Elu" nr 5&6, 1993 - toim.), sisaldas selgelt väljendatud ülesannet, mis apostlitele hiljem osaks langes. Neist pidid saama tunnistajad, kes olid lausa ametlikult sellesse seisusesse asetatud²⁾.

Millest kõigest pidid nad hakkama tunnistust andma, sellest ei olnud neil enne Nelipühapäeva veel kindlat arusaamist, kuid Nelipühi järel hakkas see neile kiiresti selgeks saama.

Kui Juudase surma järel otsiti tema asemele uut liiget apostlite rühma, oli eelduseks, et kandidaat pidi olema käinud koos apostlitega kogu selle aja, mis Jeesus avalikult tegutses, et ta võiks saada Tema ülestõusmise tunnistajaks; see tähendab, et ka rühma uus liige pidi suutma andma tunnistust, et apostlitele ja jüngeritele ilmunud ning taevasse läinud Jeesus oli tõepoolest seesama Jeesus, kes oli rännanud ja õpetanud Galileamaal ning surnud ristisurma Jeruusalemmas.

See tunnistamise ülesanne paneb oma pitseri apostlite ja kogu Jeesuse lähima jüngerite ringi kuulutamisele ja õpetusele. Nagu ma ütlesin, oli Jeesus juba eelnevalt valmistanud neid ette selle ülesande täitmiseks. Nende tunnistus pidi olema eelkõige usaldusväärne. Nad ei pidanud olema täiuslikud mälumasinad, ja neil ei pidanud olema teadmisi, mis oleksid kõrgemal nende kaasaja infotasemest ja maailmapildist.

See, et apostlite õpetus võidi turvaliselt omaks võtta, säilitada see kõigepealt suulisena ja hiljem kirjutada üles, põhines justnimelt nende esimeste tunnustajate usaldusväärsusele, kuna nad olid sündmuste pealtnägijad, ning samuti nende õpilaste usaldusväärsusele.

Kui tänapäeva inimene loeb teadusliku piibliuurimise tulemusi, mis seletavad, et evangeeliumide erinevused on tingitud varajaste koguduste erinevatest kogemustest või iga evangelisti erinevast tervikutajust, ei pea ta selle tõttu tegema järeldust, nagu ei võiks ka kõige hoolikam evangeeliumi lugemine anda talle usaldusväärset pilti Jeesusest ja Tema tegude tõelisest olemusest. Me võime turvaliselt loota selle peale, et apostlite traditsiooni aluseks on sündmuste sees olnud tunnustajate isiklik usaldusvärsus tunnistuse andjana.

Sellega seoses on hea meenutada ka seda ristiusu põhinägemust, mille kohaselt Looja ise on on pannud oma loodusse selle väe, mille abil loodu võib end teostada ja arendada. Ja seesama kordub siis ka lunastusloos, kus apostlid koos kogu kirikuga saavad ülesande teenida Jeesuse töö säilimise ja jätkumise nimel. Nad teevad seda oma ajastusse kuuluvate inimestena ja oma võimete kohaselt. Jumal, kes on neile selle ülesande andnud, hoolitseb ja tagab, et temalt tuleva abi tõttu on tulemus niisugune, nagu olema peab.

3. Kiriku usaldusväärsus usu tunnistajana ja õpetajana

Kirik mitte ainult ei säilita apostlite tunnistust, vaid annab selle omakorda edasi, kuulutades ja õpetades seda igale uuele sugupõlvele. Niisugune uutele kuulajatele õpetamine eeldab sõnumi pidevalt uuenevat tõlgendamist alati, kui moodustuvad uued küsimused ja uued teadmised. Selles uuestimõistmises ja uuestitõlgendamises osaleb kogu kirik kõigi oma liikmetega, kuid vastutavate karjaseameti kandjate ülesandeks on hoolitseda selle eest, et uued tõlgendused ei muudaks neid põhitõdesid endid, mille kaudu lunastus inimestele avaneb.

Just pidevalt sündivate uute tõlgenduste puhul kerkivad meie ette erinevate kõneviiside ja väljendusvormide probleemid. Müstikud räägivad tihti omas raskelt mõistetavas kogemuste keeles, jutlustajad leiavad uusi aktuaalseid võrdlusi kaasaegsest elust, filosoofid konstrueerivad teooriaid kristlikust jumalanägemusest. Igal alal võivad sellised tõlgendused olla eelmistest paremad, sügavamad ja selgemad, kuid võib minna ka vastupidi. Tähelepanelik lugeja võib sel juhul märgata, jälgides mõnd uut tõlgendust, et see hakkab mõnes kohas hoopiski eemalduma tollest tõepärasest, millest vastav artikkel väidab vaid andvat uue ja kergemini mõistetava, või siis meie kogemusele lähemal seisvama väljenduse.

Paljude müstikute elulood räägivad sellest, kuidas nende vastu tõusid kiriku õpetusameti kahtlustused, ja tihti on alles mõne müstiku elu pühadus veennud õpetusametit selles, et nende tekste, mida võib käsitleda mitmelgi eri kombel, tuleb mõista eheda usu valguses. Sama olukord on esinenud palju kordi ka suure populaarsuse võitnud jutlustajate ja religioossete kirjutajate puhul.

Erilise probleemi moodustavad kristlikud filosoofid ja filosoofia abil töötavad teoloogid. Nende terviknägemused on võinud omandada nii järjekindla ja veenva selguse ja vaieldamatuse, et vahel on olnud raske hinnata, kas mõni teooria on oma uudsusele ja võibolla ka kummalisusele vaatamata olnud siiski usutõdesid täpsustav õpetuslik edusamm, või teeb see usu saladuste omandamise mingites aspektides raskemaks. Kindel veendumus, et Jumala eesmärgid ja teod peavad lõppude lõpuks olema siiski kooskõlas inimliku loogika üldisemate ja kogu inimlikku mõtlemist siduvate põhimõtetega, on muidugi arusaadav, kuid teoloogia tasandil ei ole see osutunud probleemituks.

Näiteks paindus kreekalik mõttemaailm alles pärast paljusid pingutusi selle mõtte ees, et usutõdede tasandil võib inimlik loogika juhatada meid valede järeldusteni. Nii juhtus see ka Kristuse isiku ja olemuse puhul. Tundus võimatuna mõelda, et Kristus võiks ühesuguse täiuslikkusega olla samaaegselt Jumal ja inimene. Kui ta on tõeline Jumal ja tõeline inimene, peab teda lihtsalt olema kaks. Ja kui ta on üks, siis peab ta olema kas Jumal, kellel on inimese omadusi, või inimene, kelles on midagi jumalikku. Kuid just sellest loogilisest vältimatusest kinnihoidmine tegi võimatuks võtta omaks kiriku usk ja õpetus Jumala inimesekssaamise saladusest, ja seetõttu see hüljati kui hereesia.

Et usu tõdede struktuuri ja filosoofiliste teooriate vaheline erinevus saaks täiesti selgeks, andsid antiigi kirikukogud usu väljendustele sellise täpse mõistelise vormi, mis ei jätnud võimalust niisugustele tõlgendustele, kus Kristuse kahe olemuse tõelisust ja samas tema isiku jagamatuse absoluutsust oleks mingilgi moel võinud pehmenendada või suhteliseks muuta.

Järgnevalt näeme, kuidas mitte ainult Kristuse, vaid ka - ja veelgi enam - Püha Kolmainsuse tundmise puhul oleme sunnitud juhtima oma mõtlemist uut moodi.

4. Kristuse 'mina' saladus

Siiamaani oleme me teinud ettevalmistavaid samme nende probleemide lahendamiseks, mis lähtuvad meie endi inimlikust mõtlemisest. Kolmainsuse saladusele pääseme me aga lähemale, kui võtame vaatluse alla need probleemid, mille algupära on pigem meie mõtiskluste objektis: Jumalas ja tema ilmutuses.

Ilmutuse juurde tagasi pöördumine tähendab tagasi-pöördumist evangeeliumide juurde, ja nimelt nende Kristuse tunnistuste ja õpetuse juurde, mis puudutavad teda ennast.

Evangeeliumidest ei leia me väljendit, mis räägiks otsesõnu Jeesuse isiku olemusest, kuid me liigume edasi, kui pöörame tähelepanu isikulistele asesõnadele, mida Jeesus oma kõnes kasutab, ja kõigepealt sõnale 'mina'. Aga kes on õigupoolest see 'mina', keda me kohtame Jeesuse lausetes? Inimene või Jumal? Üks võimalik vastus oleks: alati mõlemad korraga. Selle vastuse sobitamine kõigisse nendesse kohtadesse, kus Jeesuse kasutab sõna 'mina', tooks paaris kohas kaasa selgeid probleeme. Kuid vastupidine lahendus, mille puhul püüaksime iga kord täpselt määratleda, kas tegemist on ainult Jumala või ainult inimesega, osutuks veelgi raskemaks.

Jääb üsna selge mulje, et Jeesuse keelekasutuses kohtame me kolmesugust 'mina'-sõna kasutust. See sõna võib viidata Jeesusele kui Jumalale, või siis kui inimesele, ja kolmanda võimalusena kahetasandiliselt ühekorraga mõlemale. Sel puhul tekib muidugi küsimus, kas Jeesuse hinges on siis niisugune "mitmesus". Paljud inimesed on aga justnimelt märkinud, et Jeesuse kuju on evangeeliumides erakordselt ehe ja oma tervikkuses harmooniline. Ükskõik kas ta toob esile oma jumalikkust kui Isa poolt lähetatud, Isaga võrdne ja Isaga lahutamatu liitunud isik, või siis oma inimolemust jüngrite hulga juhina ja kõikide inimeste sõbrana - kunagi ei ole nende poolte vahel mingisugust pinget, rääkimata vastuolust.

Kui ma kord mainisin seda hämmastavat seika ühele oma sõbrale, vastas ta spontaanselt: "Jeesus teab, kes ta on, sest ta tunneb oma Isa ja ema. Tal on vaid üks isa ja üks ema." Just see ongi kiriku usk, mille juurde kuulub ka seik, et Jeesuse "vanemate" suhted ja kooskõla on täiuslikud.

5. Dialoog Pühas Kolmainuses

Kui me lähtuksime 'persooni' mõistest, viiks see meid otse dogmade tasandile, usu sügavaimat olemust puudutavate õpetuslike vaidluste ja nende lahenduste juurde. Dialoogist rääkimine seevastu viib meid vahetult evangeeliumi tekstidesse.

Mida lähedasem ja selgem dialoog on, seda tähtsamat osa hakkavad seal esitama isikulised asesõnad. Viimaste hulgast kasutas Jeesus harva sõna "teie" ja veel harvemini sõna "nemad", ja mõlemaid peami-

selt inimeste puhul. Me võimegi suunata põhilise tähelepanu sõnadele "mina", "sina", "tema" ja "meie". Ja sellega olemegi juba Püha Kolmainuse saladuse keskel.

On muidugi tähtis mees pidada, et isikulised asesõnad seostuvad dialoogis alati pärisnimedega, mida nad esindavad. Ja täiesti erilise rõhu saab dialoogirepliik siis, kui rääkijat või kuulajat tähistava asesõna või mõlema juurde liidetakse pärisnimi, nagu see näiteks esineb paljudes laulatustalitustes.

6. Jeesus ja Isa

Jeesuse poolt öelduna on sõnal "Isa" kahesugune tähendus. Esiteks tähistab see lihtsalt Jumalat ja juhib meid samas tundma Jumala kõige omasemat nime Abba, Isa³. Jeesusel, nagu meil kõigil, on vaid üks Jumal, Isa. Teisalt teeb Jeesus siiski vahet, kasutades väljendust "minu Jumal ja teie Jumal, minu Isa ja teie Isa⁴." Selles seoses viitavad sõnad 'Isa' ja 'Jumal' üheaegselt nii ainsale ja ühisele Jumalale, kui ka sellele ainulaadsele suhtele, mis on ja saab olla Jumala Pojal Jumalaga, kellega ta on üks, ja Isaga, kelle ainusündinud Poeg ta on.

Jumala poolt saadetud Lunastajana ja lunastuse teenijana on Jeesus dialoogisuhtes Isa Jumalaga. Jumala Sõnana ja Pojana ületab tema dialoog Isaga kaugelt meie mõistmise piirid, ja ka evangeeliumid annavad sellest vaid üksikuid viiteid. Kahel korral kuuldakse Isa häält taevast, ning tema sõnad kutsuvad inimesi kuulama ja järgima Tema Poega⁵. Jeesus omakorda ütleb jüngritele, et Isa ilmutab talle, mida ta peab tegema. Jeesus palvetab Isa poole, ning tema palves on palumist, ülistust ja tänu.

Väga mõjuvana jätkub Isa ja Jeesuse vaheline palve-dialoog kirikus missa ajal. Armulaua ajal on ju kiriku liturgias täiesti ainulaadne positsioon ja iseloom, sest seal muutub ligiolevaks Jeesuse lunastustöö tipp, Kolgata ohver, kus ta toob iseend tänu- ja lepitusohvriks oma Isale maailma lunastuse eest. Euharistias, mis keskendub altarile, on Jeesus ülempreester, kes toob iseend ohvriks ning samal ajal annab selle ohvri kirikule, et kanda seda koos kirikuga. Seetõttu on peaaegu kõik palved, mida lausutakse altari juures, suunatud Jumal Isale Kristuse kui Ülempreestri nimel ja kaudu, ning vanad liturgilised reeglid rõhutavad eriti, et altari juures toodavad palved ei saa olla suunatud Jeesusele või Pühale Vaimule.

Teine tähelepanuväärne ja ainult armulaua puhul esinev seik puudutab euharistiapalve enda ehk kaanoni dialoogset olemust:

Missakaaionis on 'Sina' alati Isa ja 'Tema' alati Poeg. Kirik ülistab Isa, rääkides Temale, mida Tema Poeg on teinud Tema auks ja meie lunastamiseks. Neist isikulistest asesõnadest on niisiis näha, et kirik on nagu tõmmatud kaasa Püha Kolmainuse sisemise dialoogi. See, kes tähelepanelikult jälgib preestri sõnu, võib märgata, kuskohas Isa tähistav 'Sina'-sõna vahetub ja hakkab tähistama Kristust, kelle poole me pöördume palvega, et ta annaks kirikule oma rahu, nagu ta seda teha lubas.

7. Püha Vaim

Isa ja Püha Vaimu suhe on veel varjatud kui see dialoog, mis toimub Isa ja Poja vahel. Isa saadab Püha Vaimu maailma oma Poja kaudu, ja asetab Poja Püha Vaimu salvimise läbi inimkonna Lunastajaks ja Messiaks. Ilmutus õpetab meile, et Isa annab Pühale Vaimule teatud kindlaid ülesandeid, ja et Püha Vaim omalt poolt palvetab Isa poole usklike südames.

Jeesuse poolt Pühale Vaimule antud ülesanne on jätkata Jeesuse tööd ja ligiolekut maailmas. Püha Vaim tuletab usklikele meelde kõike seda, mida Jeesus õpetas, ja veel täiendabki seda.

8. Dialoog Jumalas ja Jumala vastutus oma tegude eest

Artikli algul küsisime me, kas evangeeliumid ja kiriku õpetus on usaldusväärsed. Nüüd oleme sunnitud tooma esile küsimuse, kas kirjeldused Jeesuse, Isa ja Püha Vaimu omavahelistest suhetest ja dialoogist on sõnasõnalt ja konkreetsetelt võetav tõelisus, või on see vaid teatud kujundlik kõne Jumala haaramatute ja nähtamatute tegude mõjudest, mida eri religioonid kirjeldavad igaüks omaenda sümbboolika kaudu.

Enne, kui püüan anda vastust sellele küsimusele, esitan teise küsimuse: Kas Jumal ikka on tõepoolest võtnud endale vastutuse - konkreetsetelt ja tagasipöördumatult - kõikide nende lunastustegude eest, kõigi nende oma lunastava ligioleku vormide eest, millest evangeeliumid räägivad? Kiriku vastus on selge ja vankumatu. Jumal on tõesti konkreetsetelt ja pöördumatult võtnud endale nende eest vastutuse. See

kiriku kindel veendumus toetub teadmisele, et Jeesus ei ole üksnes Lunastaja, vaid ka tunnistuse andja, ja tema tunnistus puudutab justnimelt Jumala pöördumatut vastutust ülestõusmise eest, inimese uuendamise eest, Jeesuse, Püha Vaimu ja Isa enda ligioleku eest, kiriku ning selle sakramentide ja evangeeliumi lunastava tõe eest.

Mõte, et Püha Kolmainusust väljendavad pärisnimed (Isa, Poeg ja Püha Vaim), neid tähistavad isikulised asesõnad ja nende kaudu väljendatav dialoog oleksid midagi näilist, pelgalt piltlik väljendusviis - see mõte jääb vaid tehnilikult loodud hüpoteesiks, millel ei ole mingisugust tuge. Kõik, mis räägib, räägib selle vastu.

Nii nagu lunastus on üks, on ka vastutuse kandmine üks, ja Jumal, kes lunastab, on üks. Kuid Jumal on dialoogne rikkus ilma lõhendumiseta. Ja nii, nagu evangeeliumides esinev dialoog, niisamuti väljendavad ka mõned jooned Jumala lunastustegudes seda sama lõhenematut rikkust.

Märgiks selle kohta, et tee Pühima Kolmainuse tundmisele ei nõua kõrget haritust, isegi mitte küpset iga, lisan siia väikese näite. Lugu, mille jutustan siinkohal tolle ema loal, kes selle mulle rääkis, oli järgmine. Pere noorimal, 9-aastaselt pojale oli külas samaealine naabripoiss. Ema, kes tegi kõrvaltoas tööd, kuulis, et külaline esitab tema pojale järsku küsimuse: "Kas sina usud Jumalasse?"

Vastus ei lasknud end kaua oodata: "Muidugi usun. Jumal on teinud Jeesuse. Jeesuse pärast peetakse jõulupühi. Jõulud on kõige paremad pühad. Muidugi ma usun Jumalasse!"

9. Usutunnistus

Selleks, et õpetuse Pühast Kolmainusest võiks paigutada tema õigele kohale kiriku usu tervikus, lisan siia lõpuks Nikaia-Konstantinoopoli usutunnistuse, nähtuna justnimelt Püha Kolmainuse valguses.

Me näeme siin, et Nikaia-Konstantinoopoli usutunnistus on rohkem lunastusõpetuslik (soterioloogiline) kui kolmainusõpetuslik. See ongi loomulik, kuna usutunnistuse algne ülesanne oligi tema funktsioon ristimistunnistusena, mille ristitav lausus, tunnistades oma usku lunastavasse Jumalasse, kes laseb inimesel ristimise läbi sündida uuesti igavesse ellu.

(Skeem järgmisel leheküljel)

Mina usun ainsasse Jumalasse, kõigeväelisesse Isasse, taeva ja maa, kõige nähtava ja nähtamatu Loojasse.

(Kõigeväelisesse Isasse, taeva ja maa, kõige nähtava ja nähtamatu Loojasse.)

(Isast on sündinud)

(P)

(olemuselt üks oma Isaga) (P)

(kes Isast ja Pojast lähtub) (P.V.)

(koos Isa ja Pojaga kummardatakse ja austatakse) (P.V.)

Ja ainsasse Issandasse, Jeesusesse Kristusesse, Jumala ainustündinud Pojasse, kes enne aegade algust Isast on sündinud. Jumal Jumalast, valgus valgusest, tõeline Jumal tõelisest Jumalast. Sündinud, mitte loodud, olemuselt üks oma Isaga, kelle läbi kõik on loodud. Meie, inimeste pärast ja meie õndsuseks on ta taevast tulnud, Püha Vaimu läbi neitsist Maarjast lihaks saanud, ja on saanud inimeseks. Kes meie eest on risti löödud Pontsius Pilaatuse ajal, kannatanud ja maetud, kolmandal päeval surnuist üles tõusnud, nagu ütlevad pühad kirjad, taevasse läinud, istub Isa paremal käel ja tuleb taas oma kirikus kohut mõistma elavate ja surnute üle, ning tema riigil ei ole lõppu.

(Püha Vaimu läbi neitsist Maarjast lihaks saanud)

Mina usun Pühasse Vaimusse, Issandasse, kes elu annab, kes Isast ja Pojast lähtub, keda koos Isa ja Pojaga kummardatakse ja austatakse, ning kes on kõnelenud prohvetite läbi.

Mina usun ühtainsat, püha, üleilmset ja apostellikku kirikut, tunnistan ühtainsat ristimist pattude andeksandmiseks, ootan surnute ülestõusmist ja igavest elu tulevasel ajastul. Aamen.

Käesoleva kirjutise pealkirjaks olev mõte, et Püha Kolmainuse tundmine on ülim tõde, tõe tipp, viitab otseselt Jumala ilmutusele ja selle vastuvõtmisele.

Kui tõhib, siis võiks öelda, et Nikaia-Konstantinopoli usutunnistus omalt poolt avab meile meie usu tähtsaima sisu - Jumala astumise meie maailma - ja Tema kuningriigi, kes Ta on meie lunastus. Neid kahte perspektiivi ei saa loomulikult teineteisest eraldada, sest nende objekt on vaid üks: see, kes on tõe ja lunastuse allikas, see, keda me tunnistame, tunname ja armastame - meie Jumal ja meie Isa.

Järelsõna

Katoliku kiriku usu kohaselt elas Jumala ilmutus ja kandis vilja juba enne, kui see üles kirjutati. See, kõige varasem usuelu, ei kadunud ühes sellega, kui kirjutatud sõna sai keskse koha usu edasiandmises, traditsioonis. Need ilmutuse vastuvõtmise mõlemad

vormid sulasid üheks tervikuks, mis nimelt ongi kiriku usk. Too tervik on niisiis avaram kui kumbki temasse sulandunud osa eraldi, ja selle seigaga seletub kiriku õpetuse ja dogmade jätkuv arneg ja täpsemaks muutumine ka niisugustes usku ja ilmutust puudutavates asjades, millest kirjutatud sõna räägib vaid vähe.

See teoloogia, õpetuse, dogmade ja piibelliku ilmutuse pidev vastastikkune mõju on jätnud palju jälgi tänapäeva katoliku usuelusse ja kiriku õpetusse, kuid nende selgitamine nõuaks omaette pikka artiklit.

Viited:

- 1) Mk 12,4; vrd. Lk 20,20-25
- 2) Apt 4,33 ja 10,42; Jo 15,27; vt. ka Lk 21,13
- 3) Apt 1,21-22
- 4) Jo 17,6 ja 17,11; Mk 14,36
- 5) Mt 3,17, 17,5; vrd. Mk 1,11 (sina-vorm); Mk 9,7; Lk 3,22 ja 9,35

USKUDA KRISTUSESSE

isa Mieczyslaw Malinski

(algus KE nr 2/89)

Kardinaalsed voorused

See, kes Sulle meeldib

Kõikidest westernitest, mida ma olen näinud, meeldib mulle kõige rohkem arhiivifilm "Keskpäeva aegu". Selles filmis on kokku sattunud hea rezhisöör töö, Gary Cooperi laitmatu peaosatäitmine ja muidugi süžee. Filmi peaidee - inimese üksinduse - kõrval kerkib esile keskse tegelase, sherifi kuju. Alguses ta põgeneb, tahtmata kohtuda kurjategijaga, kelle ta kord oli kinni võtnud ja kes nüüd oli arusaamatul põhjusel vangist vabaks lastud. Ta ei taha kurjategija vastu võidelda, sest tal on kena noor naine ja välja-vaade ametikõrgendusele. Ta ei taha enam eluga riskida - kuid äkki ta peatub ja läheb tagasi. Mitte sellepärast, et teda kihutaksid taga ambitsioonid. Selles otsuses pole mingit bravuuri, üksnes külm arvestus, mis väljendub tema selgituses oma abikaasale: "Kui me nüüd põgeneme, siis peame põgenema kogu elu". Sherifil on õigus, sest bandiit on töötanud talle kätte maksta ja hakkaks teda niikuinii otsima kuni leiab - ja siis on ülekaal juba tema poolel. Naine ei saa sellest jutust aru, sest ta ei oska nii kaugele näha. Sherif ei taha üksi võitlusse asuda, sest ta teab, et bandiidil on kolm abilist, kuid endale abilisi leida tal ei õnnestu. Nii astub ta üksinda nelja vastu võitlema ja lõpuks võidab nad kõik - aga kui ta ka oleks hukkunud, peaksime tunnistama, et ta käitus nii nagu pidigi.

Võibolla sa ütled: see oli inimene, kellel oli piisavalt palju häid omadusi, teisiti öeldes - inimene, kellel oli iseloom. Head iseloomu võiks defineerida moraalseste vooruste harmoonilise kogumina. Niisugune iseloom seisab neljal alustalal - mõistlikkusel, õiglusel, mõõdukusel ja mehisusel.

Neid nelja voorust tunneme kristlikus eetikas kardinaalsete vooruste nime all (*lad. cardo - uksehing; sõlmpunkt, tänu millele kogu tervik funktsioneerida*

saab -tõlk.), sest nad kõik on samaaegselt vajalikud. Sellest ei piisa, kui me teame, mida tuleb teha (*mõistlikkus*), peab jätkuma julgust minna mõtetelt tegudele (*mehisus*). Samas peab olema *õiglane*, et mitte kellelegi ülekohtu teha, tagastada igauhele see, mis temale kuulub. Lõpuks ei saa keegi läbi ilma *mõõdukuse*ga, et mitte üle pingutada, raisata oma energiat tühja. Iseloom on omaduste harmooniline koostis, sellepärast ei tohi üks kasvada teiste kahanemise arvel. Kõik peab oleme "ära kaalutud".

Kuidas voorused igas otsustuses osalevad, seda üritan sulle seletada näite varal.

Sa näed reklaamplakatit uuest filmist: pealkiri, rezhishöör, näitlejad ... Sulle meenub hiljuti loetud retsensioon, kus kiideti täiuslikku rezhii, sügavat problemaatikat (nii töötab sinu intellekt). Samaaegselt kui sa kujutad endale ette filmi häid külgi, tekib sinus uudishimu ja usk sellesse, et film on hea (*tunded*). See tunne kisub sind kaasa ja sunnib intellekti mõtlema selle üle, et sa ise võiksid seda filmi vaatama minna. Huvist filmi kui niisuguse vastu oled jõudnud omaenda konkreetse huvini. Sa arvad, et film võiks sinu jaoks esile tuua palju niisuguseid tõdesid, mis aitaksid sul nad enda jaoks lahti mõtestada. Siit tekib tahtmine ja rõõm seda tundma õppida. Tahte hinnang nõuab nüüd mõistuselt, et see soostuks otsustama filmi kasuks. Oletame, et mõistus vaatab läbi meie päevaplaani ja mõnab, et kogu päev on mitmesuguste kohustustega hõivatud, pole raha pileti jaoks - kuigi inglise keele tunnist võiks teoreetiliselt poppi panna, või jätta kodused tööd järgmisele hommikule. Emale võib öelda, et pead ostma uue vihiku, minema kooli-õue koristama. Raha võib sõbralt laenata, või ema käest mingi kooliasja jaoks välja manguda. Lõppude lõpuks võib kinnomineku ka järgmisele päevale lükata. Kõiki neid võimalusi teadvustab meile mõistus, aga valima peab tahe, ja me tahaksime, et ta valiks ausalt.

Iseloomu kujundamine igapäevases elus

Tugevad inimesed

Kaua aega ei suutnud ma aru saada, kuidas võib inimene ise kujundada oma iseloomu - olin sellest palju kuulnud. Minagi tahtsin tugevat iseloomu, kuid sellest mõeldes tõusis mu silme ette vähemalt viiekümneaastase, kipras lauba, kuivetonud näo ja punaste juustega inimese kuju, kes käib alati sirgelt ning on rietatud nõelutud ja lapitud sõjaväevormi, kes paneb igal hommikul jalga sõjaväesaapad, mis on määratud millegi oma väljamõelduga, et need niiskust läbi ei laseks, ja läheb siis välja - kujundama endale tugevat iseloomu.

Nüüd ma tean, et päris nii see ei käi. Iseloom ei ole midagi staatilist, tugeva iseloomuga inimene ei ole nagu pronks- või kivikuju, mis kohe-kohe saab valmis ja tõstetakse postamendile. Inimene, kes tahab omada tugevat iseloomu, tahab lihtsalt olla hea. Tal võib olla palju puudusi, kuid - kõrgelennulisemalt väljendudes - ta on inimene, kes tahab oma armastuse teoks teha. Tahte dünaamika süveneb aasta aastalt. Muidugi ei väljendu see siis enam emale valetamisest hoidumises või mingist kohmetusest lahtisäämisest, vaid oma kutsetöö paremas organiseerimises, töökaaslaste ja alluvate õiglaste kohtlemises, targas käitumises laste kasvatamisel.

Iseloomu ei saa kujundada lahus oma otsestest eluülesannetest. Ei saa öelda: "Vabandage, ma käin hetkeks ära iseloomu kujundamas." Iseloom kujuneb positiivses suunas just siis, kui me täidame oma ühiskondlikku funktsiooni nii hästi kui suudame, püüame realiseerida armastust oma kutsumuse raamides. Ei ole olemas hea iseloomuga last, kes õpiks kõiki asju neid halvasti. Kuid kõik kujunevad omal kombel - õpilane, professor, tööline, tootmisjuht, kunstnik. Nad kõik jõuavad aususe, tõemeelsuse ja elu kordumatute võimaluste hindamiseni - igaüks oma teed pidi.

2. jagu - Mõistlikkus

Oskus ette näha

Mäng, mida nimetatakse eluks

See oli ammu, ühel koolivaheajal. Sõber kutsus mind enda poole malet mängima. Tundsin piinlikkust, et ma seda mängu ei oska, kuid ütlesin siiski: "Näita mulle, kuidas iga malenupp käib, ja mäng lähebki lahti." Kuna väljas sadas vihma ja teha polnud niikuinii mitte midagi, jäi ta minuga nõusse.

Alguses ajasin ma oda ja vankri käigud omavahel segamini, unustasin ära, kuidas tohib liikuda lipuga,

aga ka see sai pikapeale selgeks. Kaotasin korra, teise, kolmanda - ikka ei saanud aru, kuidas see käis. Kirjutasin kõik selle arvele, et ma tunnen halvasti käike. Alles hiljem jõudis mulle pärale, et lisaks käikudele tuleb minna välja süstemaatilistele kombinatsioonidele. Mulle hakkas koitma, et võitmiseks peab olema mingi meetod, mängustiil. Proovisin huupi mängida, üritasin tuua mängu nii palju nuppe kui võimalik, või siis liigutasin neid minimaalselt. Kord tõin kõik vigurid etturite tagant välja, kord mängisin ainult vasaku või parema tiivaga, asetasin kogu mänguraskuse odadele ja püüdsin lüüa nii palju vastase vigureid kui võimalik. Ikka tulemusteta, aga nüüd polnud see enam tähtis. Ma olin hakanud mängima, olin tabanud mängu probleemi. Mõistsin, et teoreetilistest teadmistest ei piisa, pidi olema mingi praktiline tunnetus sellest, millist kombinatsiooni kuskil kasutada. Mängul peab olema generaalplaan, ja seejuures tuleb igas situatsioonis osata operatiivselt reageerida.

Küllap sa mõistsid juba, et ma ei kavatse rääkida malemängust, vaid elust üldse. Elul on omad seadused, ja neid pead sa otseses protsessis tundma õppima. Sul peab olema nii oma elu "generaalplaan" kui oskus seda detailides ellu viia.

Peale selle tahan male kaudu pöörata sinu tähelepanu ühele elemendile, mis on elule nii iseloomulik - tagasipöördumatusele. Kui sa mängid ausat malet, ei saa sa pärast valekäiku öelda "Vabandage, oleksin tahtnud teistmoodi, tegin vea, ma võtan selle käigu tagasi". Tegid käigu - kogu lugu! Enne oleks pidanud mõtlema, nüüd on hilja. Sa ei saa pärast kaotatud partiid öelda: "Ma ei tunnista seda, mängime veel üks kord." Sellepärast panen ma sulle südamele: ära tee oma elus ühtegi otsust - ei suurt ega väikest - enne, kui oled sügavalt järele mõelnud. Teisi sõnu: ole teadlik sellest, mida sa teed, tunne oma vastutust iga teo eest. Ainult siis on tegu tõesti sinu oma, alles siis oled sa tõeline inimene. See on alguseks ja lõpuks omadusele, mida me nimetame mõistlikkuseks.

Kui me vaatame inimese iseloomu "otse lagipähe", siis märkame, et isiksuse väärtus sõltub eelkõige õiglusest ja armastusest, mis määravad inimese elu eesmärgi. Mõistlikkus seob aga voorusi justkui "kolba alt", märkamatuks. Praktilises tegevuses valib mõistlikkus tee ja vahendid, mis eesmärgi saavutamiseks kõige paremini sobivad. Mõistlikkus ei teoretiseeri, vaid osaleb praktilises liikumises valitud eesmärgi poole.

Veel võiks rääkida mõistlikkuse osadest, ehk täpsemalt selle töökindluse üldimustest. Eelkõige on siin tarvis head mälu, mis talletab minevikukogemused ja kasutab neid käesoleva tegevuse juures. Vähetähtis pole ka iga olukorra realistlik hindamine, vastandina unistamisele ja möödunu heietamisele. Õppimistahe, tahtmine edasi areneda, väljendub mõttedünaamikas, mille vastandiks on suletud seisund ("ma tean juba kõik ja miski ei huvita mind enam"). Järeldamisoskus

on võime suuta detektiivi kombel isegi imeväikeste detailide kaudu jõuda kogu terviku mõistmiseni. Liiksaks võib nimetada veel kainet ellusuhtumist, võimet näha ette oma kavatsuste teele kerkivaid takistusi ja leida neile vastuabinõud - kõik see kokku annab voo- ruse, mida me nimetame mõistlikkuseks ja mis võib meile eluteel marjaks ära kuluda.

Mõtlemine

Mõtlemisel on suur tulevik

Ühel päeval helises telefon mu laual: "Kuidas nime- tatakse piiskopi peakatet?" "Mitra," vastasin. "Ai- täh" - ja toru lendas hargile. Ahhaa, mõtlesin, pane- vad proovile.

Teadsin kord inimest, kes oli elav entsüklopeedia. Ta võis igal teemal kaasa rääkida, ja vägagi põhjali- kult. Mäletan paari tema artiklit. See oli pikk rida eri- nevate inimeste arvamustest. Tegelikult see polnudki artikkel: puudus autori enda kontseptsioon. Tegemist oli tüüpilise ebaintelligentse inimesega.

Kuulsin kord juhtumisi pealt, kuidas ühes alevikoo- lis planeeriti väljasõitu Krakovisse: "Ennelõunal Wa- weli loss ja toomkirik, pealelõunal rahvusmuuseum, õhtul teatrietendus." Missuguse mulje võis saada nii- suguseselt ekskursioonilt - kuiva vorstisaia maitse kurgus, hiiglaväsimus jalgades ja mõnus tugitool teat- ris, kus uni tuli momentaalselt. Vaesed õpilased tulid tagasi ilmselt veel rumalamatena kui läksid, sest enne nad vähemalt teadsid, et nad ei tea misasi on Wavel ja rahvusmuuseum, nüüd aga tundub neile, et teavad.

Järeldus? Üldse mitte sõita? Tingimata sõita! Sõi- ta välja pärastlõunal, juua teeäärse kohvikus kohvi, vaadata teatrietendust ja tulla tagasi. Kui tahetakse külastada muuseumi, siis tasuks piirduda kollekti- sooniga (the kunstniku töödest või ühe näitusesaali- ga. Siis näiteks mõni meelelahutusfilm, ja koju tagasi. Niisugustele objektidele nagu Wavel peaks üles pane- ma sildi: lubatud üle 18-aastaste ekskursioonidele.

Arvad, et soolan üle? Ütled, et niisugune lähenemi- ne on ebareaalne: keegi ei hakka vaeva nägema eks- kursiooniga, kus võib näha ainult paari pilti. Olen nõus, tõepoolest. Aga püüa mõista, mida ma sulle öelda tahan, haara probleemi kui niisugust. See, kui Krakovis elav laps läheb Waveli toomkirikusse missa- le, on midagi muud kui provintsist saabuv ekskursi- oon. Provintsilapsed tulevad imetlema poola kultuuri suursaavutusi, aga neile näidatakse läbikulunud läve- pakku ja treppi, plekiga ülelöödud väravat, mille peal olev täht "K" ei ole kirjutatud just meistrikäega, ja püha Leonardi krüpti, mida on ülistatud kui poola baroki suurteost, aga mis on tegelikult nii väike ja madal. Kahtlemata pakun ma natuke üle, aga ainult natuke.

Ma unistasin Itaaliast, sellest, kuidas käiksin möö- da kaunist Veneetsiat ja Paduat, peatuksin kord siin,

kord seal, ja vaataksin mida süda kutsub, lugemata ühtki silti või teeviita, küsimata, kes mida on kujunda- nud või maalinud. Unistus sai tõeks. Ma jalutasin nii päevases kui öises Veneetsias, ja kui jalad ära väsisid, istusin püha Markuse kiriku esisel väljakul ja jõin or- kestrimuusika saatel värskendavaid jooke. Ma hulkusin mööda Rooma, Londoni ja Pariisi tänavaid, kartmata ära eksida; ma ei süvenenud kirjadesse vaateakendel, püüdsin unustada kõik aadressid, nimed ja kuupäe- vad. Aga Capri saarel ja Assisis jäigi mul käimata, et vältida muljetega üleküllastamist.

Ei ole üldse tähtis, et me loeksime läbi kõik kasvõi kõige paremad raamatud, vaataksime kõiki teatri- etendusi. Kui keegi mõtleb, et kultuurist osasaamine seisneb just parima kugistamises, siis ta mõtleb vales- ti. Laps - iga inimene - peab saama hingata. Peab olema aega imestuseks ja mõttesevajumiseks, et jääks mahti küsida "mis see on", "miks". Just niisu- gune tegevus loob eeldused iseseisvaks mõtlemiseks.

Ma arvan, et mälumängudes, ristsõnades ja kooli- programmi pähetuupimiseks ettenähtud materjalis varjab end suur oht: kujundada inimeses arvamust, et intelligents seisneb teadmistes.

Tooksin siin ühe naiivsevõitu näite. Olen kuulnud arvamust, et kõige rohkem hakkavat ajudele ülikooli arstiteaduskonnas õppimine. Luid on inimesel - Jumalale tänu - väga palju, ja kõikide nende nimesid tuleb teada nii ladina- kui emakeeles. Ja oleks siis nii ainult kontidega. Kõrgematel kursustel tuleb lisaks farmakoloogia - kõik rohud mitmes keeles, ja mõne- sid neist tuleb lisaks teada ühes keemilise koostise ja täpse doseeringuga. Tüüpiline mäluharjutamine. Aga vaata ja imesta: suurem osa arste on intelligentsed inimesed. Tundub, et siin on midagi segamini läinud.

Samas - kujutagem ette, kuidas arst töötab. Tuleb haige ja räägib oma haigusest. Arst kuulab näiteks kopsude tööd; kui see ei too selgust, määrab hulga analüüse, ja alles nende alusel paneb diagnoosi. See on töö esimene osa. Siis tuleb ravi, tabletid, protsedu- rid, süstid, patsiendilt teatud dieedi ja eluviiside nõud- mine. Siin ei saa arst lihtsalt ilma mõtlemata läbi.

Milles peaks siis üldharidus seisnema? Mõistuse kahe kõige tähtsama funktsiooni, mälu ja intelligentsi arendamises. Nii juhtubki, et õpetaja käsib luuletuse pähe õppida, lisaks veel korrutustabel, aastaarvud ajaloos, loomade ja taimede liigid bioloogias, seadu- sed füüsikas ja valemid keemias.

Samas nõutakse õpilaselt, et ta oskaks saadud teadmistega opereerida, teha erinevate faktide süntee- simise teel üldistusi - ja vastupidi, osata üldise tagant näha üksikāsju. Kuidas mõjutas trükikunsti leiutamine omaaegset maailma? Miks Napoleon kaotas Water- loo lahingu?

Ideaalne haridus ongi niisugune, kus mälu ja mõt- lemisvõime arendamine oleksid omavahel tasakaa- lus. Pea seda silmas sinagi. □

Ristivanemaks olemisest

Elisabeth de Godzinsky

Selle artikli autor Elisabeth de Godzinsky, kes palju viimaseid aastaid oma elust on veetnud Soomes, on tuntud ja armastatud ka mitmete eesti katoliiklaste poolt. Olgu käesolev kirjutis siis ka tervituseks kõikidele tema siinsetele sõpradele.

Ta on suurepärane inimene, seejuures väga haritud, ja valdab paljusid keeli. Elisabethil - nii kutsuvad teda igas eas inimesed - on selja taga plikk ja väga sündmusterohke elu, milles on toimunud dramaatilisi pöördeid. Sealjuures on ta jäänud väga vähenõudlikuks ja lihtsaks, kuid temaga vesteldes ja teda kuulates ei saa siiski märkamata jätta ta haritust ja sügavust nii vaimses kui vaimulikus mõttes.

Artiklist läbikumavat elutarkust võime paremini mõista ja hinnata, kui teame, et kirjutaja on sündinud aastal 1914.

Toimetaja.

Kui mul paluti pidada ettekanne ristivanemaks olemisest, tahtsin kõigepealt endale selgeks teha, millal see nähtus kirikusse ilmus. Avasin teatmeteose; selles öeldi, et vaderite osavõtt ristimise ja kinnitamise sakramendi talitustest pärineb juba algkiriku päris varajasest etapist.

Kirikuisa Tertullianus räägib sellest umbes 200. aasta paiku (*"De baptismo"*, 18). Ta mainib, et vaderitel olid järgmised ülesanded: neid kutsuti 'vastuvõtjateks' ja 'tõstjateks', sest nad võtsid täiskasvanud ristitava vastu, kui ta tõusis ristimisveest, või tõstsid lapse ristimisnõust.

Teine sõnarühm väljendas teist ülesannet: vaderid olid 'esilekandjad', 'kirikusse toojad' ja 'usu tagajad'. Nad andsid ristimistootused, kui ristitav oli laps, nad olid valmis võtma endale vastutuse ristitu kristliku kasvatus eest. Neid kutsuti ka 'kaas-isadeks' ja 'kaas-emadeks', mis väljendas nende poolt võetud kohustust olla nüüdsest jäädavalt ristimises uude ellu kutsutud inimese vaimulikuks isaks või emaks.

See vaderite ja ristitavate vapustavalt kaunis ülesanne on olnud läbi aastasade ulatuv kett, mille kaudu ristitav antakse Jumala kätte.

Vader on niisiis naine või mees, kellele on usaldatud eriti kaunis ning uskumatult dünaamiline ja loov ülesanne: aidata kaasa Jumalast lähtuva harmoonia säilimisele ja jätkuvusele lapses, et temas säiliks Jumala pale, Kristuse pale, ja et temas kasvaks pidevalt talle kingitud Paradiisi elu.

Artikli aluseks on autori ettekanne oikumeenilistel kirikupäevadel Soomes Hyvinkää'1 19.6.1993. Artikkel on avaldatud autori loal.

Selle ülesande pidevus tingib asjaolu, et vader ei tohiks olla ristitavast väga palju vanem. Nii suur on ristivanema ülesanne, et ta peaks saama palvetada oma ristilapse eest aastakümneid, palvetada, et Püha Vaim elaks ja oleks tegev ristilapse südames. Ja selle palveülesande kõrval on veel teine ülesanne: alandlik, omaenda elu kaudu antav tunnistus usust, sellest usust, millesse laps - aga kunagi varem ka vader - ristiti kogu eluaja ja tulevase elu jaoks.

Ristimistalitusel esitatakse ristitavale kolm küsimust, millele vaderid ja vanemad vastavad ristitava eest, kui see on väike laps. Esimene küsimus puudutab lahtiütlemist pimedusest ehk pimeduse võimusest, kõigest, mis kahjustab ja rikub Paradiisi valgust ja harmooniat inimeses - see küsimus puudutab lahtiütlemist 'saatanast'. Kirik julgeb nimetada nimepidi seda reaalsust, mis ei ole müüt, ja mille mõjuvõimu all on iga inimene, kui ta sünnib maailma. See on küsimus, mille Jumal ise esitab uuele enda loodud olevusele. See on armastuse üleskutse: kas sa ütled lahti eba-armastusest?

Kohe selle järel esitab Jumal taas üleskutse oma uuele olendile, küsides: kas sa usud Jumalasse? See küsimus on mind alati väga sügavalt puudutanud. Kas sa usud ...? Siin avanevad ühe silmapilgu jooksul kogu loomis- ja lunastusloo piirjooned ja reaalsus, ning samas ka inimkonna kogu tragöödia, jätkuv tragöödia.

Ristimises kohtame me siis neid Jumala küsimusi: kas sa ütled lahti ja kas sa usud?

Kui sa oled elanud palju aastakümneid, hakkavad need küsimused puudutama sind üha sügavamalt. Kas sa ütled lahti saatanast ...? Kas sa usud Jumalasse ...? Pärin noorel inimesel on isegi raske konkreetset ette kujutada, mida tähendab "saatana hiilgus ja kõik tema sepitsused". Seda, et on olemas pimeduse jõud, võib mingil kombel tajuda ja mõista. Teatud laadi sündmused jms annavad selles suunas hämaraid viiteid. Aga see, kes paljude aastakümnete jooksul on näinud iseenda, teiste inimeste ja kogu maailma elus pimeduse jälgi, hakkab neid juba selgelt ära tundma. Ja see on kohutav reaalsus.

Kuid samas kutsutakse ristimise talitusel nimepidi neid, kelle jaoks Jumal palub meil võtta vastu oma südamesse usu ja lootuse valgus:

Kas sa usud Jumalasse, kõigeväelisesse Isasse ...?

Siis tuleb teine nimi, mis on kõrgemal kõikidest nimedest: kas sa usud Pojasse, meie Issandasse Jeesusesse Kristusesse ...?

Ja kolmas nimi: kas sa usud Pühasse Vaimusse, Lohutajasse ja Kinnitajasse?

Ja nii tulevad tagasi ja avanevad meile harmoonia ja kirkus, ehk võimalus öelda: mina usun. Usk neisse kolmesse, kelle rüpes ristitav võib nüüd lebada ja areneda kogu oma elu jooksul. Ilma nende kolmeta - Isa, Poja ja Püha Vaimuta - ei oleks võinud olla seda imet, mis on reaalne tõde, seda imet, seda usust sündinud vastust. Nüüd on ristitav usus Kristuse kuningriigi liige - riigi, mis saab alguse juba maa peal. Ristimisvesi on meie jaoks nagu Jordani jõe vesi, mille läbi me liitume Jumal riigiga praegu, ja ükskord taevas igaveseks. Ja sellele lisaks avab too vesi meile värava kõigi teiste sakramentide juurde.

Sügisel 1986 avaldas "Hufvudstadsbladet" intervjuu tolleaegse Smolenski ülempiiskopi Kirilliga. Siis ei aimanud veel keegi, et Venemaa kirikutele võidakse anda tagasi nende vabadus ja õigused. Vastates toimetaja poolt esitatud küsimustele, ütles ülempiiskop Kirill: "Meie kirik on vaene - kuid me ei tunne mingit muret, sest me elame sakramentidest." - Elada sakramentidest ...

Eriti just kaks sakramenti - piht ehk lepituse sakrament ja Euharistia ehk püha Armulaua sakrament - aitavad kaasa ristimise kaudu saadud anni arengule ja tugevnemisele nii ristilapses kui ristivanemas.

Siit kerkib ristivanematele küsimus, mis puudutab nende sisimat: kas ka sina usud sellesse realiteeti? Kas sa suudad ausalt ja kogu oma olemusega vastata: mina usun?

Kuulsin eelmise aasta sügisel Helsingi piiskopi Paul Verschureni jutlust Jeesuse Pühima Südame ordu (millesse piiskop ka ise kuulub) looja elust, ja muuhulgas ühest talle omasest kombest.

Isa Dehon - nii oli selle inimese nimi - käis igal aastal oma ristimise päeval oma kodulinnas palvetamas ja tänamas Jumalat selle baptisteeriumi juures, milles ta kord oli ristitud. Seal palvetas ta ka oma ristivanemate eest. Aastad veeresid, ja kui ta kord taas oma lihtsa "palverännaku" ajal astus tollesse kirikusse, kohtas teda suur pettumus. Vana baptisteeriumi

asemele oli toodud uus. Siiski, ristimise akt ise püsib, hoolimata selle toimumise koha püsivusest.

Katoliku kirikus, millesse ma kuulun, on olemas veel teine omalaadne 'ristivanemlus' - kinnitamise sakramendi juures esinev tunnistaja ehk esitleja seisund. Siis, kui katoliiklasest nooruk või kirikusse liituv täiskasvanu võtab vastu kinnitamise sakramendi ehk konfirmatsiooni, uuendab ta ise ja temaga koos terve kogudus oma ristimistootused. Kõik vastavad üheskoos taas ristimistalitusel esitatud küsimustele.

Peale selle uuendatakse ristimistootused pidulikult igal aastal Ülestõusmispühade eelõhtu liturgias, mille käigus ristitakse täiskasvanud katehumeene - nii toimub see kõikides katoliku kirikutes üle kogu maailma. See on ristiusu algaegadelt pärinev komme ja traditsioon. Samas on see kiriku suur kingitus meile inimestele, sest on hea, kui me üheskoos tuletame meelde neid tõdesid, nii et ristimise mõju ei lähe meis "hallitama" ega mineta oma innustavat aktuaalsust.

Kogu kirikuaastal ja kiriku pühadel talitustel, ning eriti ristimisel, on see vaimustav ülesanne - meenutada meile ...

Kas see ei peaks olema ka ristivanemate ülesanne, õigupoolest kõikide kristlaste ühine innustav ülesanne: tuletada üha uuesti meelde Jumala ja evangeeliumi ligiolekut ja mõju maailmas. Tuletada meelde ja anda teada, ning seepärast ka jälgida ja panna tähele kõike seda, mida Jumal oma Vaimu kaudu on maailmas teinud ja jätkuvalt teeb. Kristus ütles, et Jumal, tema Isa, on alati tegev. See on ka ristilapse ülesanne oma ristivanema suhtes.

Ristivanema, nagu ka ristilapse, kalleimad aarded on evangeelium ja Euharistia. Õndsakskiidetud Antoine Chevrier, Prado-vennaskonna looja, armastas ja austas evangeeliumi nii väga, et nägi Kristuse ligiolekut evangeeliumis niisama konkreetselt kui Tema ligiolekut Euharistias.

Tänapäeval räägitakse palju teaduslikust uurimisest ja uurijatest. 'Uurija' - kas ka see nähtus ei sobiks ristivanemaks olemise juurde? Uurida Jumala armastuse ja loovuse imet Piiblis, kiriku elus ja pühakutes.

Kuulsin üht raadiosaadet, milles käsitleti headust, terviklikkust, harmoonilisust ehk teisisõnu õnnelikku olekut väikeses lapses. Seal öeldi midagi umbes niisugust: "Väike linnuke on nii rõõmus ja õnnelik, sest

temal ei ole pärispattu." Kuid sama tähelepaneku võime teha lapse puhul. Väike laps on kuni teatud eani siiras, abivalmis, armastusväärne, rõõmus. Ta ei valeta, ta soovib spontaanselt jagada kõike talle kuuluvat, on õiglane. Saates esitati küsimus: kuhu see kõik kaob? Kas inimene on siis ikkagi halb? Kas temas ei ole siis alghtheadust?

Mäletan, et lugesin kord prantsuse kirjaniku Julien Greene'i päevikus olnud mõtet: "Väike laps on kuni teatud eani vaimulikus mõttes nii tundlik ja nii lähedal loodusliku olendi algvoorustele, et ta on õigupoolest oma sisemuses riietatud "paradiisiriietesse". Vanusepiiriks on siin 7-8 eluaasta. Inimene on loodusolendina oma põhiolemuselt hea - sama hea kui väike linnuke - kuid selle "salapärase sündmuse" kaudu, millest Piibel räägib, tungis inimese sisse teine jõud. Ristimine on nagu restaureerija, ennistaja. Vaid Jumal võis mõelda välja sellise vahendi.

Ja siit kerkib uus küsimus ristivanemale - nii tajun seda mina -, mida ei ole ristimisvormelis: kas sina, selle lapse tulevane ristivanem, usud sellesse jätkuvasse imesse, läbi aastasadade, hoolimata kõigist maailma sündmustest, et see vahend, ristimine, on algse ja tuleva Paradiisi võti? Või on see sinugi meelest vaid väline riitus, mis põhineb ühele müüdile?

Minu arvates peame me jätkama palvetamist, mõtisklemist ja võtma seisukoha evangeeliumile põhinevate religioossete väljendite suhtes, eriti nende suhtes, mida üha sagedamini kutsutakse 'kommeteks', 'riitusteks', 'müütideks'. Need väljendid ja neis sisalduv terminoloogia võtavad üha enam maad nii kõnekeeles kui ka ajakirjanduses. Üha suurem pealiskaudsus ja otsene teadmatus faktide, ajaloo jms osas vallutavad meie elu erinevaid tasandeid. Kas selles ei leidugi ühine väljakutse kristlastele - demütologiseerida müüdid. Viimastel aegadel räägitakse ju isegi Jeesuse müüdist!

Sel aastal, Kristuse Taevasseinemise pühal, jagas meie piiskop püha Henriku kirikus kinnitamise sakramenti seitsmele noorele inimesele. Kordasin koos nende ja kõikide kirikus olnutega ristimistootusi. Too sündmus vapustas mind eriti sügavalt - võibolla just seepärast, et olin andnud lubaduse kirjutada lihtsal moel, väikese ilmikuna, sellest, mida tähendab olla ristivanem. Meie poolt antud vastustel oli aastatuhandetetagune jõuline vastukaja.

Kui saabus Armulaua jagamise aeg, kutsus piiskop meid psalmi sõnadega: "Tulge ja mõistke, kui hea on Jeesus!"

Pisarad tõusid mulle silma. See oli vastuseks küsimusele, mida tähendab olla ristivanem. Ristivanemus on tunnistus tõest "kui hea on Jeesus". Ja ristivanem on selle tõe alandlik, imetlev teenija. Vastutus ei tundugi nii hirmutav, kui vader on saanud tollesama kingituse ja töötuse mille ristilapski. Need tulevad esile sellest suurepärasest palvest, milles Kirik palub Püha Vaimu ande ristitavatele ja kinnitatavatele:

*Anna talle tarkuse ja mõistuse vaimu,
hea nõu ja kindluse vaimu,
teadmise ja vagaduse vaimu;
ning täida tema süda
aukartuse vaimuga Sinu ülevuse ees.*

Kuid ristimise ja kinnitamise pidupäeva järel pöörduvad ristilaps ja ristivanem tagasi argiellu, raskesse ja keerulisse ellu. Elu, mis on Jumala kingitus, on tihti julm ja täis niisuguseid vastuolusid, mis õõnestavad alust Jumala ja tema olemasolu realiteedilt ja usutavuselt inimeste meeltes, õõnestavad tihti inimese sügavaimat elujõudu.

Varsti on juba kolmkümmend aastat sellest päevast, kui üks inimene, kes oli lapsepõlvest saadik palju kannatanud, ei jaksanud enam. Ühel hommikul teda enam ei olnud. Öölaua oli tühja tabletikarbi kõrval lehekene kirjaga: "Oh Jumal, ma lubasin, et ei tee seda. Aga ma ei jaksa enam."

Inimesed kogu maailmas on nõrkemiseni väsinud sõdadest, julmustest, katastroofidest, hirmust - ja väsinud ka tühjusest, mis ümbritseb neid ilmalikus eluviisis; mingil moel väsinud ka katastroofist oma seesmisel minas. Samas ei teadvusta nad endale - ja tihti võibolla "tänu" meile, kristlastele - et aare, "võimaluste väli", on kätketud neisse endisse ja nende lastessegi. Kristlastele on selleks aardeks ristimine, Püha Vaimu annid, mis on aktuaalsed ja tegevad kõigil eluetappidel, igalpool maailmas. Ristivanem on nende tunnistaja.

Peab olema realist. Evangeeliumi võtmine tõena, ristimistootustesse uskumine ja nende kohaselt elamine on tihti raske. Sageli tundub, et need asjad eristavad meid mingis mõttes elust ja teistest inimestest, võõrandavad meid neist.

Praegu, kui on nii palju märke sellest, et eri konfessioonidesse kuuluvad kristlased suhtuvad ristimisse üha sügavama tõsidusega, on veel suurem õnn tõdeda, et Püha Vaim on jätkuvalt tegev.

Mina ise olen olnud ja olen väga halb ristiema. Paljude sündmuste tõttu, ning oma suutmatuse ja minnalaskmise tõttu ei ole ma osanud ega suutnud pidada ülal oma ristivanema suhet ristilastega läbi aastate. Siiski usaldan ma nad Jumala hoole alla. Õnneks on neil olnud ja on teisi ristivanemaid. Loodan, et selle aja jooksul, mis Jumal mulle veel annab elada, lubab ta mul teha veel väikeseid "vaderitegusid" nende suhtes.

Kes olid mu enda ristivanemad? Kus mind on ristitud? Ma ei tea seda. Oma ristiemast ei tea ma midagi. Ta oli võibolla sellelt maalt, kust mu vanemad põgenesid Soome. Kodus ei mainitud ega räägitud seda kunagi. Ametlikku dokumenti on märgitud vaid mu sünnikuupäev ja sünnikoht Venemaal. Lapsena kuulsin, et keegi mees, mu isa sõber, kes võis olla minu ristiisa, oli uppunud kaubaturu rannas. Õeldi, et see õnnetus oli tahtlik. Siis ma ei mõistnud, mida see tähendab. Usaldan ka tema, nagu kõik teisedki, jätkuvalt Jumala hoolde.

Vanasti tähendas vaderiks olemine - eriti teatud ringkondades - kingituste andmist, kuldristi kinkimist jne. Ja tihti ka rahasumma andmist jõuludeks ja sünnipäevaks. Ristivanemad ise võisid jääda kaugeks, ka ristimise sakramendi sisulises mõttes.

Alles nüüd - viimastel aastakümnetel - näen tõendeid sellest, et vader on üha enam "ristivanem" oma ristilapsele. Lähedased, usalduslikud suhted tõusevad esiplaanile. Vahel näen, et ristivanem ja ristilaps lähevad koos kirikusse. Ja suurtel pidupäevadel, nagu esimesel Armulaul, konfirmatsioonil, laulatusel ja ristilaste omade laste ristimisel, on ristivanemad kutsutute hulgas.

Vahel sünnivad kõige sügavamaid mõttevahtused ristivanematega just ristilaste algatusel. Ma ise olen saanud tunda palju armastust ja headust oma ristilaste poolt. Ja ma ei tea, kuidas võiksin selle eest küllalt tänada. □

Mõrv katedraalis

Oscar Romero valiti San Salvadori peapiiskopiks sellepärast, et ta oli tuntud kui konservatiiv. Kuid juba mõne nädala jooksul sai selgeks, et tegemist on lausa radikaalse inimesega.

Romero karjasekirjade ja jutluste lugemisel selgub, miks austati teda ta kodumaal pühakuna ja miks ta sai endale palju vaenlasi nii riigi kui kiriku leeris.

Ajaloo vältel tuleb ikka ette mõne ülempiiskopi märtrisurm, mis vastab kristlikule ettekujutusele heast surmast. Küsimus pole selles, et kõrge kirikutegelase elu oleks rohkem väärt kui mõne teise ristiinimese oma, kuid kahtlemata dramatiseerib piiskopi vägivaldne surm alati konflikti ilmalike võimudega ja kinnitab veelkord, et ükski kuningas ega võimukandja ei ole ülalpool seadust - ei inimeste ega Jumala poolt kehtestatud seadust. Nagu püha **Stanislaus**, kes tapeti Krakowis kuningas Boleslaw II käsul 1079, ja p. **Thomas Becket**, kes raiuti tükkideks oma katedraalis 1170, suri ka Oscar Romero 24. märtsil 1980. aastal märtrisurma ning sai rahvusvaheliselt tuntuks.

Kui miski peaks takistama Romero äsja alanud õndsakskiitmise protsessi - tema mõrvarid käivad siiani vabalt ringi - siis Salvadori rahvas ei oota Rooma kinnitust, nii nagu ei oodanud ka Krakowi ja Canterbury rahvas. Romero kultus on juurdunud juba praegu. Paavst **Johannes Paulus II** palvetas tema haua (me küll ei tea, mida ta palus). Mõnede arvates jaguneb Ladina-Ameerika kirikuluugu ajaks enne ja pärast Romerot.

Õndsakskiitmise formaalne protsess jääb tihti soiku, sest kandidaadi

kohta pole piisavalt tõendeid, vähe on inimesi, kes annaksid tunnistusi tema elu ja surma kohta. Oscar Romero osas pole see kindlasti nii. **James Brockmanni** poolt väga hästi kirjutatud elulugu, **Jon Sobrino** mõtisklused ning Romero enda karjasekirjad ja jutlused, "Hingekarjase päevik", räägivad meile selget keelt tema vaadetest vaimulikul alal.

Tänapäeva ajaloolaste needus on telefon, mis ei jäta jälge ja annab raske hoobi ajaloolaste jaoks nii tänuväärsele kirjavahetusele. Kompensatsiooniks on telefaks - see on küll hilisem kui Romero - ja magnetofon. Romero kasutas oma diktofoni peaaegu iga päev, ja nii sündis päevik, mis on veidi sarnane paavst **Johannes XXIII** "Hinge päevaraamatuga". See polnud mõeldud "osaksaanud armude" üleskirjutamisena. Romero palveelu saab avalikuks ainult kaudsel teel. Kuid see fakt ütleb väga palju - seda, et tema palve oli lakkamatu püüd teada saada, otsida Jumala tahtet olukorras, kus ähvardas oht, ahistasid mõistatus ja kompleksid.

Romero hakkas päevikut pidama 31. märtsil 1978. Kaks tema elu tähtsaimat sündmust olid siis juba möödas. Talupoegadepiiskopkonna Santiago da Maria laitmatu reputatsiooniga konservatiivist abiapiiskop nimetati 1974 San Salvadori ülempiiskopiks. Salvadori püstitrikaste maaomanike oligarhia soovis seeläbi muuta piiskop **Luis Chavezi** poliitikat ja lüüa teda kõik pingutused, mida kirik tegi sotsiaalse ebaõigluse vastu ja vaeste õiguste eest võitlemiseks.

Saatuse irooniana läksid need ootused täide. Romero, kes oma vaadetelt seisis lähedal "Opus Deile", oli nende mees. Kuid siis, ainult kolm nädalat pärast tema piiskoplikku in-

tronisatsiooni, lasti oma maastikuauutos maha jesuiit **Rutilio Grande** koos ühe vana mehe ja lapsega. Sellest sündmusest sai alguse Romero "pöördumine". Ta sulges kõik katoliiku koolid kolmeks päevaks leinama ja korraldas, et matustejärgsel pühapäeval toimus linnas ainult üks missa, mälestusmissa katedraaliesisel väljakul. Niisugune asjade käik shokeeris kõiki, Salvadori võimumehi, paavsti nuntsiust ja suuremat osa piiskoppidest, kelle ülemaks ta oli.

Niisuguste sündmuste keskel hakkas Romero päevikut pidama, oskamata isegi öelda miks. Brockmanni seletus "tal oli silma ajaloo jaoks" ei ole piisav. Võibolla tahtis ta jätta enda jaoks jälge kõigist neist lõppematu test koosolekutest ja vestlustest, et võiks neid hiljem mälu taastada ja määrata nende kasuteguri. Päevik on tema igapäevaste kohtumiste üleskirjutus, kuid samal ajal asitõend tema kaitsjate käes.

Piiskopiamet ei ole lust ja lillepidu. Romero jaoks oli see ristilöömine, sest ta seati lõhkirebimiseks erinevate poolte vahele, kellel igalühel oli omamoodi õigus. Tema seadis esikohale truuduse paavstile.

1979. aasta mais käis ta Roomas ning palvetas viimaste paavstide haua; ta tunnistas hiljem: "Ma palusin, et võiksin jääda ustavaks oma kristlikule usule, ja palusin julgust, et kui peaks vaja olema, sureksin ma märtrina või elaksin pühitsuselu nii nagu viimased püha Peetruse ametijärglased. Kõige sügavamad muljed on mul **Paulus VI** hauast, mis mõjub oma lihtsusega." Romero oli Paulus VI juures privaataudientsil kuus nädalat enne viimase surma 1978. aastal. Paavst oli talle öelnud umbes nii: "Ma mõistan sinu rasket tööd, millest võidakse aru saa-

da väga valesti. Su töö nõuab suurt kannatust ja vastupidavust." Surev paavst õhustab julgust ja lootust, ja Paulus VI poolt öelduna oli sellel väga tugev isiklik värving.

Kui Romero oli vaevalt El Salvadorist lahkunud, jõudsid talle järele kaebused, mis pidid teda diskrediteerima Rooma silmis. Üks talle alluv piiskop püüdis tõestada, et Romero ja jesuiidid ongi see kurja juur, mille pärast El Salvadoris on nii palju vägivalda. Kui ta kohtus jesuiitide Kesk-Ameerika provintsiiaali **César Jerez'** iga, rääkis viimane, et tegelikult polnud Romero see märklaud, kellest taheti laimamisi teha pörandaalust marksisti, vaid hoopis Don **Pedro Aruppe**, jesuiitide kindral.

Romero uskus naiivselt, et kui kohalikud jesuiidid on tema poolel, aitavad nad teda ka Roomas. Järgmisel visiidil 1979. aasta mais käitus ta nii, nagu oli harjunud Paulus VI päevil. Kuid kohtumine uue paavstiga osutus pingestatuks. Midagi oli õhus, tema peale oli kaevatud ja seda oli uskuma jäänud. Keegi hoiatas teda, et kaebused pärinevat ühe jesuiidi ettekannetest.

Kardinal **Eduardo Pironio**, orduinimeste kongregatsiooni prefekt, võitis Romero südame, "kui ta rääkis mulle, kui sügavalt teevad talle valu Ladina-Ameerika probleemid, ja et tuleb jätkata tööd, hoolimata sellest, kas meid kiriku kõrgemates ringkondades mõistetakse täielikult või ei. Kõige halvem, mis me võime teha, on julguse kaotamine." Kuid oli raske seda nõuannet järgida, teades, et vaenlased tema enda tagalast olid oma valeinformatsiooni kiiremini päralt toonud.

Romero ei saavutanud midagi kohtumisel paavstiga, ja ta hakkas mõistma, et teda püütakse ametist kõrvaldada. Argentiina piiskopi "apostellik visitatsioon" määras, et Romero kõrval peab ametisse asuma "apostellik administraator", kes teeb ära tema töö. Alles surm vabastas ta sellest alandavast "lahendusest".

Kui Romero koju jõudis, ootasid teda ees paremäärusliku rühmitu-

se "Union Guerra Blanca" embleem kandvad ähvarduskirjad "Nad hoiatasid mind, et kui ma ei loobu oma põhimõtetest, mida ma jutlustan, ega mõista kommunismi hukka, kui ma ei ülista julgeolekuvägede langenuid ja ei tee kõike seda, mida nad käsivad, siis nad tapavad mu". Romero pidas seda psüühiliseks vägivallaks. Kuid ometi polnud see nii hull kui märtrina surnud isa **Octavio Ortiz'i** ja isa **Rafael Palacios'e** puhul. Tolle aja loosungiks oli: "Kui sa oled patrioot, siistapa preestreid!" Milleks pidi preesterid tapma? Romero ütles väljamõtte: "Patuja ebaõiglase olukorra analüüsimine on preestri peaülesanne, kuid see on alahinnatud ühiskonna poolt, kus preester on soovimatu isik, ühiskonna poolt, mis tapab preestreid nii nagu Jerusaalemm oma prohvetid."

22. jaanuaril 1980 tulistasid Salvadori rahvuskoadi üksused rahuliku meelevaldust. Ellujäänud otsisid kaitset katedraalist ja Jesuiitide ülikooli juurest. Valitsuse ametlikus teadaandes kinnitati, et sõjaväge provotseeriti. Välismaa ajakirjanikud ei jäänud niisuguse seletusega nõusse. Romero korraldas erapooletu uurimise.

Enne surma käis Romero veel korra Euroopas, Louvainis, aunime vastu võtnas. Võimalust kasutades tegi ta vahepeatuse Roomas. Kardinal Pironio, siiram kui kunagi varem, ütles: "Kui need, kes tapavad ihu, on hirmsad, siis kõige hirmsamad on need, kes hävitavad isiku valed ja kuulujuttude kaudu."

Pironio juurest läks ta paavsti audientsile. Paavst tegi talle etteheiteid: "Me ei tohiks mõelda ainult sotsiaalsete õiguste kaitsmisele ja armastusele vaeste vastu, sest me peame arvestama, et see võib tuua liiga palju plusspunkte poliitilistele vasakpoolsetele, mis oleks kirikule kahjulik." Romero vastas: "Püha Isa, see on just täpselt see tasakaal, mida ma püüan hoida, võideldes vaeste sotsiaalse õiguse ja inimõiguste eest üldse. Ma seisan oma kiriku eest ja tean, et just siis, kui me kaitseme inimõigusi, ei saa meist head kasvupinda nen-

dele ideoloogiatele, mis hävitavad inimväärikuse."

See viimane audients leidis aset 30. jaanuaril 1980. Romero tapeti 24. märtsil, kui ta pidas missat Jumala Ettenägelikkuse haigla kabelis. Mõned päevad enne surma oli ta öelnud ühele Mehhiko ajakirjanikule: "Märtrisurm on Jumala arm, mida ma ei ole väärt. Aga kui Jumal võtab vastu minu eluohvri, siis saagu minu veri vabaduseseemneks ja lootuse märgiks, et neist saaks peagi reaalsus. Saagu minu surm, kui Jumal selle vastu võtab, vabaduse tagatiseks minu rahvale."

Nüüd, 13 aastat hiljem, on El Salvadoris rahu. Tundub, et ülempiiskop Romero ohver ei ole olnud asjatu.

Peter Hebblethwaite'i artikli põhjal, "The Tablet", 5.6.93

*

Nii kaua kui maailmas on kurjust, juhtub ikka, et keegi tõstab käe vaimulike vastu. Ajalugu läheb edasi. Hiljuti järgnesid piiskop Romero märtrisurmale teised. Mehhikos tulistati 29. mail surnuks Guadalajara ülempiiskop, kardinal **Juan Jesús Posadas Ocampo**. Sellesamas El Salvadoris - kus olukord pärast kodusõda on küll normaliseerumas - tapeti 24. juunil piiskop **Roberto Joaquín Ramos**.

Ammuks see oli, kui Eestimaal mõrvati pastor **Meri**, peaaegu samaaegselt ametivendadega Lätist, Leedust ja Venemaalt. Ärgem unustagem paluda aegajalt märtrite eestkostet, et meie maal valitseks rahu. See, et meid ei kiusata taga ega tapeta, pole meie võõrandamatu õigus - see on olukord, mille eest tuleb tänada, ja ei tohi kaotada pead ega lootust, kui head ajad peaksid mööduma ja tulema taas kurjad.

Jumala käes on otsustada, millal Ta meid karistab meie pattude pärast, millal kroonib vooruste eest märtrikrooniga.

isa Rein

UUDISEID KATOLIILIKLUST MAAILMAST UUDISEID KATOLIILIKLUST MAAILMAST

EESTIST. Neljapäeval, 29 juulil toimus EV presidendi kantseleis Rooma paavsti Johannes Paulus II Eesti visiiti ettevalmistava komisjoni istung. Istung algas president Lennart Meri etteastega, kus ta rääkis oma soovist paavsti visiidi kaudu teadvustada maailmale üht tähtsat tõsiasja. Nimelt pandi Tallinnas üles euroopa esimene jõulukuusk. Arhiividokumendid tõestavad, et see sündis aastal 1410, ammu enne, kui jõulupuud ilmusid teistesse Euroopa linnadesse.

President rääkis kaua ja innustunult Euroopa esimesest jõulupuust, ning lubas käesoleva aasta jõuludeks kinkida paavstile eesti kõige ilusama jõulukuuse; ta lubas ka, et kui puu saab autole laaditud, juhib ta seda autot ise esimesed sada meetrit.

Presidendi innustunud esinemisele kaasa elades tekkis koosviibijatel tunne, et nüüd kohe-kohe tõuseb ta püsti, haarab kirve ja läheb presidendilossi aeda kuuske tooma, ning teeb nuntsiusele ülesandeks see avansina Pühale Isale toimetada. Õnneks jäi kuusk siiski toomata, ja samuti mõistis president ka ise, et 10. septembril pole otstarbekas Raekoja platsi kuusemetsaks kujundada.

Arutlusel jõuti seisukohale, et suurema osa paavsti visiidiga seotud kulutustest kannab Eesti riik, katoliku kiriku õlgadele jääb üsna väikese summa tasumine.

Mõnda aega tagasi president Lennart Meri ja eesti katoliikliku vaimulikkonna vahel asetleidnud kohtumisel ütles president välja loosungi: "Kõik endised al-mavүүлased - katoliiklasteks!"

Tõepoolest, igav meil oma presidendiga ei haka, ja see on kindlasti parem lahendus kui mõni harjavarre allaneelanud surmtõsine poliitik. Me ei ole oma presidendiga sisse kukkunud.

Pühapäeval, 1. augustil saabus Roomast Tallinna padre MARINI ja üks poolakast preester, kes vastutavad paavsti reisidel toimuvate tseremooniade eest.

Paari tunniga oli kõik selge. Auväärsed isad rivistasid eestlastest koosneva ministrantide rühma üles, tassisid mööda kirikut ringi igaüht, kes paavsti missal abiliseks on, pannes ta kord põlvili, kord tõstes püsti, rääkides talle vahetpidamatult kõrva - üks ühelt poolt itaalia, teine teiselt poolt poola keeles.

Jumal tänatud, et meil on kasutada videokas-sett paavsti külaskäigust Soome. Selle abiga õnnestub meil ehk paavsti missa ministratuur ära õppida, sest pühapäeva õhtul Tallinna kirikus toimunud proovist oskas vaevalt keegi midagi mõistlikku kõrva taha panna. Eks uppuja päästmine ole lõpuks ikka uppuja enda asi.

JESUIITIDEL EI OLE vastavalt ordu määrustikule lubatud saada piiskoppideks, veel vähem kardinalideks, välja arvatud juhul, kui paavst neid isiklikult käsib. Ükski jesuiit ei ole kunagi saanud paavstiks, samal ajal kui frantsiskaanidel ja salesiaanidel on kummalgi viis paavsti, ning dominikaanidel ja benediktiinidel kummalgi kolm. Kardinalid on kogu ordu ajaloo jooksul olnud vaid 31, ja tavaliselt pole neid olnud korraga rohkem kui üks. Enne II Vaticanumi tegutsemist olid tuntumad püha Roberto Bellarmino, austerlane Franzelin, Vatikani I kirikukogu ülemteoloog, ja ultrapatrioodist prantslane Billot, kes kaotas oma punase mütsi, kuna ta toetas Action Française'i.

II Vaticanumi järel on toimunud suhteline tõus. Selle aja jooksul on 9 jesuiiti paavsti käsul saanud kardinalideks, neist 4 on praeguseks surnud: tuntud ja armastatud Augustin Bea, Jean Danielou, Henri de Lubac ja Lawrence Picachy, Kalkutta ülempiiskop, kes nõustus väga rõõmsal meelel sellega, kui teda nimetati "Ema Teresa piiskopiks". Elusolevatest on Pablo Munoz Vega, endine Ecuadori ülempiiskop, juba 90-aastane, ning Paolo Dezza aasta vanem (tema muide ei ole piiskop). Slovakkias ja Madagaskaril elavad kardinalid on mõlemad 69-aastased. See-eest on aga noorim jesuiit-kardinal, kogu Euroopas ülipopulaarne kardinal Carlo Maria Martini, üks kõige tihemini välja pakutud kandidaate, kui tuleb jutuks järgmise konklaavi toimumise võimalus.

KARDINALIDE KOLLEEGIUMI UUS juht ehk dekaan on aafriklane, 71-aastane kardinal Bernardin GANTIN Beninist. Ta vahetas välja brasillasest kardinali Agnelo ROSSI, kes lahkus sellelt kohalt, kuna ta sai 80-aastaseks. Kolleegiumi dekaan on esimene võrdsete seas. Uue paavsti valimiste aegu on tal väga dähitis funktsioon: koos kammerhärrega kutsub ta kokku konklaavil osalevad kardinalid, ning juhatab seda.

AMAZONASE VAESTE INIMESTE piiskop, liiri rahvusest redemptorist Patrick Joseph HANRAHAN, kes elas üle poole oma elust misjonärina Brasiilias, suri 67 aastaseks. Ta oli populaarne oma piiskopkonna vaeste ja maatute inimeste hulgas, kelle õigusi ta kaitses. Seetõttusai ta kohalike maaomanike tihhti tapmisahvardusi. Piiskop Hanrahan ise kirjeldas oma piiskopkonda: "See on Metsik Lääs, kuid ilma sherifita."

BRASILIA VAESEID NAISI, kes elavad suurte linnade slummialadel, steriliseeritakse süstemaatiliselt, teatab kohalik preester isa Antonio APARECIDO da SILVA Shveitsi Katoliiklikule infoagentuurile KIPA. Suurem osa neist naistest on mustanahalised. 31 % sünnitustest on Brasiilias keisrilõikused - see on kõrgeim protsent kogu maailmas. Põhjuseks on asjaolu, et kui naine selle operatsiooni ajal laseb teostada ka steriliseerimise, on operatsioon tasuta. Noortele naistele ei anta adekvaatset informatsiooni lõikuse tagajärgedest

UUDISEID KATOLIILIKLUST MAAILMAST UUDISEID KATOLIILIKLUST MAAILMAST

ega muudest perkonna planeerimise vahenditest. Paljud tööandjad nõuavad steriliseerimistunnistust, enne kui võtavad naisterahvaid tööle. Kokku on selise lõikuse läbiteinud naised mõnede arvestuste järgi ca 7,5 miljonit. Brasiilia piiskopid on andnud väga negatiivse hinnangu niisugusele praktikale

UMBES 250 ANGLIKAANI vaimulikku koos kogudusega soovib Inglismaal üle tulla katoliku kirikusse. Tõukeks sai neile anglikaani kiriku otsus hakata pühitsema naispreestreid. Kohalik katoliku piiskoppide konverents eesotsas Westminsteri ülempiiskopi, kardinal Basil HUME'iga teatas, et nad on valmis ajutisteks muudatusteks, et aidata võimalikke konvertiite nende esimeste raskuste juures. Katoliku kirikuga liituvad anglikaanid peavad siiski üle võtma kogu katoliku usu ja mitte ainult väljavahetusi osi sellest. Preestrid peavad paluma katoliku preestripühitsust, kui nad tahavad jätkata oma tööd vaimulikkena. Ka ei tule kõne alla mingi "anglikaani riituse" loomine, kuigi mõningaid anglikaani palveid võidakse võtta katoliku liturgiasse. Tulevikueesmärgiks peab olema täielik sulandumine katoliku kirikusse.

VATIKAN ASTUB VÄLJA vägivalta kasutamise vastu poliitiliste konfliktide lahendamisel. Vatikan kritiseeris avalikult USA õhurünnakut Iraagi vastu 26. juunil, mil 8 tsiviilisikut sai surma, ning samuti sõjalisi operatsioone Somaalias, mis "L'Osservatore Romano" sõnul ei saa mingil juhul tuua lahendust sealsele konfliktile.

ENDISE IDA-SAKSA JULGEOLEKUTEENISTUSE Stasiga koostööd teinud katoliku vaimulike probleemist andis hiljuti ülevaate Kölni ülempiiskop, kardinal Joachim MEISNER. Tema esinemise tingis Saksa televisioonis näidatud Heribert SCHWAN'i selleletemaline dokumentaalfilm, kus koostöös süüdistati 8 preestrit, nende hulgas nii prominentseid isikuid nagu Paul Dissemondi, endist Berliini piiskoppide konverentsi peasekretäri, ning tema järglast selles ametis, Josef Michelfeiti, kes oli ühtlasi ka katoliku ajalehe "St. Hedwigsblatt" toimetaja. Filmi tegija süüdistas neid selles, et nad andsid Stasile ennetavat informatsiooni preestrite kohalendamise ja piiskoppide nimetamisest. Dissemond oleval ka jälginud Saksamaa ida- ja läänepoolsete piiskoppide konfidentsiaalset kirjavahetust ning saanud oma töö eest rikkalikku tasu.

Oma karmisõnalises avalduses süüdistab kardinal Meisner Schwani ühekülgse ja erapooliku materjali kasutamises. Näiteks on kolm mainitud kaheksast preestrit palunud oma piiskopilt spetsiaalselt luba olla kontaktis Stasiga, kuna kiriku tegevus oleks muidu lõpetatud. Ükski neist preestritest ei tegutsenud nuhina. Aastatel 1980 - 1988, kui Meisner ise oli Berliini piiskop, kandsid kõik kiriku töötajad, kellel

oli kontakte Stasiga, sellest talle kui piiskopile ette. Meisner soovis ka, et kõik materjalid, mis puudutavad vaimulike ja põhikohaga kiriku teenistuses töötanud ilmikute kontakte julgeolekuteenistusega, antaks vaid kiriku käsutusse, kuna see on ainult kiriku ja mitte kellegi teise asi anda hinnang neile dokumentidele.

On ju üldiselt teada, et Stasi sokutas palju võltsitud materjale oma arhiividesse nende kohta, keda pidas oma suurimateks vaenlasteks. Siiski hindavad mõned vaatlajad kardinali soovi nende matrijalide salastamiseks kui hirmu, et veelgi mustemaid fakte võib tulla päevavalgele. Tõde on raske kindlaks teha, kuid on ka selge, et julgeolekuteenistusest läbipõimunud riigis oli ka kirik lihtsalt sunnitud omama sellega vähemalt mingisuguseid kontakte.

INGLISE KATOLIILIKLIK NÄDALALEHT "The Tablet", millest ka meie leht saab osa oma uudistematerjalist, tõi 24. juulil numbris, umbes sama tähtsal kohal kui käesolev uudis, ära ca 30-realise lõigu paavsti tulevases visiidist Baltimaadesse. Kõik faktid selles teates vastavad imekombel isegi tõele - on ju täiesti tavaline, et nii välkese riigi puhul nagu seda on Eesti, leiab autoriteetsetestki allikatest informatsiooni ä la "Darto koguduse noorpreester Lennart Meri". Kuid siiski. Lehest saame me teada, et Eestis on 3 000 katoliiklast, "kellest üks on paavsti nuntsius, ülempiiskop Justo Mullor Garcia, kes on akrediteeritud kõigisse kolmesse maasse". Nii et ilma temata oleks meid ilmselt siis 2 999.

PÜHA AUJÄRJEPRESSITEENISTUSE ülem Joaquín Navarro-Valls oli juunikuul algul sunnitud vastama küsimustele, mille teemaks oli USA-s ilmunud lehes "Time" avaldatud väide, nagu kavatseks Vatikan lubada tüdrukuid ministrantideks ehk missateenriteks. "Seda küsimust uuritakse kui hingehoiuga seonduvat probleemi, ja loomulikult ei ole sel teemal mingisugust sidet preestripühitsusega, mis, nagu teada, baseerub hoopis erinevatele õpetuslikele ja õiguslikele alustele."

PRANTSLANNA SOLINE VATINEL, kes elab Dublinis Iirimaa, tunneb kutsumust saada preestriks. Koos kohaliku kogudusepreestriga on nad loonud ühingu BASIC (Brothers and Sisters in Christ), mis tegeleb peamiselt toetusallkirjade kogumisega naispreesterluse idee toetuseks katoliku kirikus. Allkirju on praeguseks saadud 2 000 ringis. Proua Vatinel väidab, et 17-aastaselt ta "armus Jumalasse"; ta tundnud, et Jumal "armastab teda üliväga" ning ta "tahtis saada preestriks, et võiks rääkida teistelegi inimestele, et nii suur armastus on võimalik ka nende jaoks." Vahepeal ta siiski abiellus ja sai kaks last, kuid kolme aasta eest tuli taas tugev tundmus, et ta on kutsutud töötama preestrina. Mrs. Vatinel leiab, et praegust preesterluse mudelit tuleb kõvasti uuendada.

UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST

FATIMA MAARJAILMUTUSE AINUS elav tunnistaja, orduõde Lucia (86) saab rohkem kirju kui filmitäht. Kolmas saladus, mille Püha Neltsi 1917. aastal kolmele lapsele usaldas, kuid avaldada ei lubanud, köidab inimeste meeli tänase päevani.

Lucia, kes on veetnud oma elu viimased 40 aastat klausuuris, on kõrge vanuse kohta hea tervise juures. Saladuse avaldas ta Leira piiskopi kaudu paavst Johannes XXIII-le, ja Vatikan hoiab seda tänase päevani. Üksikpaavst ei ole seda avaldanud.

PAAVST JOHANNES PAULUS I-se (paavstina 1978. a.) äkksurm pole tema 33 päeva kestnud pontifikaadi kõige suurem mõistatus. Seda ütleb hiljuti Prantsusmaal ilmunud mälestusteraamatus "Minu kuus paavsti", möödunud aastal surnud kardinal Jaques MARTIN. Rooma kuurias töötanud kardinal pidas kõige suuremaks mõistatuseks seika, miks valis kardinalide kolleegium paavstiks mehe, kelle raskest südamehaigusest nad kõik olid teadlikud? Või oli põhjus lihtsalt selles, et imedesse uskuva kardinali oli rohkem?

KARDINAL JOSEPH RATZINGER, Vatikani Usulevitamise kongregatsiooni juhataja, sai paavstilt kardinalpiiskopi aunimetuse koos Velletri-Segni titulaarülempiiskopi tiitliga. Tiitel vabanes seoses veterankardinal BAGGIO surmaga möödunud märtsis. Ta oli olnud Kardinalide kolleegiumi liige 1977. aastast.

Kardinalide kolleegiumi liikmeteks on praegu kehtiva seadus järgi 7 kardinalpiiskoppi (kes on nominatsioonil määratud Rooma äärelinnade piiskopkondade juhtijateks), 120 kardinalpreestrit ja 25 kardinaldiakoni. Need traditsioonilised aunimetused pärinevad ajast, mil kardinalid osalesid aktiivselt koos valitseva paavstiga Rooma ja selle ümbruse vaimulikus ja ilmalikus valitsemises.

Kardinalide kolleegiumi vanim liige, 97-aastane kardinal Ferdinando Giuseppe ANTONELLI OFM suri hiljuti. Ta töötas palju aastaid Paavstliku Antonianumi Ülikooli rektorina.

PAAVST KUULUTAS ÖNDSAKSKIIDETUIKS ühe misjoni-preestri ja kolm nunnat. Shveitslasest preester Maurice TOURNAY töötas Vietnami ja Hiinas enne kui ta määrati 1945. a. Tiibetisse. Neli budistlikku munkatapsid ta 1949. a., kui ta oli teel Dalai-laama juurde, et paluda viimaselt sallivusdekreedi väljaandmist.

Ülejäänud öndsakskiidetud olid prantsuse nunnõde Marie-Louise TRICHET, kes XVIII saj. algul lõi Tarkuse Tütarte kongregatsiooni; Ukrainas sündinud benediktiin nunn Colomba Joanna GABRIEL, kes käesoleva sajandi algul avas Roomas maju vaestele ja näljastele, ning itaallannast õde Florida CEVOLI, frantsiskaani nunnade ülemõde XVIII sajandist.

KOHTUDE AUSTRALIA PIISKOPPIDEGA nende *ad liminaviisi* käigus ütles paavst JOHANNES PAULUS II, et nad peavad tähelepanelikult jälgima, missugune pilt antakse religioonist massiteabevahendites. Kuigi ilmikud suudavad väga hästi kiriku missiooni seletada, tuleb kõigil mõista, et iga katoliiklane, kes väljendab ajakirjanduses oma arvamust, ei esinda sugugi mitte kiriku ametlikke seisukohti. Piiskoppide ülesandeks on hoida silm peal sellel, mida ilmikud religiooni alal ajakirjanduses räägivad, ja sekkuda vajaduse korral, esitades autentse õpetuse seisukohti.

USA kesk-lääneosa piiskoppidele ütles ta viimaste *ad limina* visiidi ajal, et New Age voolude ideed on täiesti kokkusobitamatud katoliku kirikuga. Uued liikumised põravad vähe tähelepanu ilmutusele ja õpetavad, et inimene peab tulema Jumala juurde läbi teadmiste ja kogemuste, mis põhinevad ida religioonidelt või psühhotehnikalt laenatud elementidele. Vahel otsivad nad oma teed "jutlustest, kateheesist ja rekolektsioonidest", kuid nad ei saa aru patu mõistest ja lunastuse vajalikkusest. "On kurb fakt, et mõned kristlased on tänapäeval järele andnud kiusatusele taandada kristlus pelgale inimlikule tarkusele, pseudoteadusele heaolust." Paavst palus piiskoppe ja preestreid, et nad oleksid aktiivsemad, tuues esile kiriku õpetust surmast ja viimsetest sündmustest, et "vältida arusaamatused kristliku elu tõelise olemuse seletamisel."

USA KATOLIILIK KUUKIRI "Catholic World Report" edastas juulinumbris mitteametliku teate, et paavsti kauaoodatud entsüklika moraaliteoloogiast, *Veritatis Splendor*, peaks ilmuma sel sügisel. Leht väidab, et 130-leheküljelise entsüklika itaaliakeelne tõlge oli valmis juba juuni lõpul, kuid räägitavat paranduste tegemisest veel lõplikku teksti. "CWR" ütleb, et entsüklika on suunatud "katoliikliku morali väga põhilistele küsimustele" ja selle ilmumine on tingitud reaalsest kriisist - vastuolust kiriku õpetusautoriteedi ja ülikoolide moraaliteoloogia õppejõudude arvamuste vahel. Selles rõhutatakse, et õppejõud peavad lähtuma kiriku õpetusest, mitte oma isiklikest teooriatest. Vatikan pole teate õigsust kommenteerinud.

"Kiriku Elu" järgmine, paavsti visiidile pühendatud erinumber ilmub septembri esimesel nädalal.

VATIKANI RAADIO eestikeelsed saated

soomekeelsete saadete lõpus:

pühapäeviti kell 22.00

6185 kHz, 7365 kHz ja 1611 kHz (41, 49 ja 186 m)

esmaspäeviti kell 7.50 (kordus)

samadel lainepikkustel ja 9755 kHz

☐ Ettevalmistused paavsti tulekuks on täies hoos. Tallinnas võib liikumas näha raske-
tehnikat, mille abil loodame tõsta Eesti katoliikluse enneolematutesse kõrgustesse.

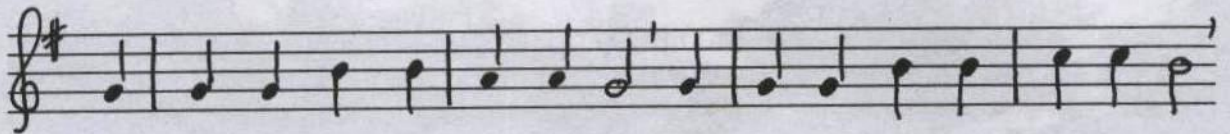
Kalender ja lugemised

SEPTEMBER

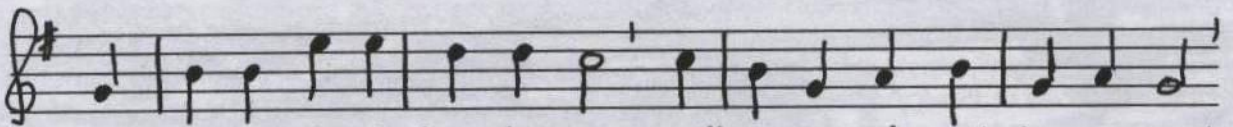
- k 1. Kl 1,1-8; Ps 52; Lk 4,38-44
 n 2. Kl 1,9-14; Ps 98; Lk 5,1-11
 r 3. Kl 1,15-20; Ps 100; Lk 5,33-39 Gregorius Suur, paavst ja kiriku doktor. Mälestuspäev.
 l 4. Kl 1,21-23; Ps 54; Lk 6,1-5
 P 5. Tavalise liturgilise perioodi XXIII pühapäev. Hs 33,7-9; Ps 95; Ro 13,8-9; Mt 18,15-20
 e 6. Kl 1,24-2,3; Ps 62,6-7,9
 t 7. Kl 2,6-15; Ps 145; Lk 6,12-19
 k 8. P. NEITSI MAARJA SÜNNIPÄEV. KIRIKUPÜHA. Mi 5,1-4a; Ps 13; Mt 1,1-16.18-23
 n 9. Kl 3,12-17; Ps 151; Lk 6,27-38
 r 10. 1Ti 1,1-2.12-14; Ps 16; Lk 6,39-42
 l 11. 1Ti 1,15-17; Ps 113; Lk 6,43-49
 P 12. Tavalise liturgilise perioodi XXIV pühapäev. Si 27,30-28,7; Ps 103; Ro 14,7-9; Mt 18,21-35
 e 13. 1 Ti 2,1-8; Ps 27; Lk 7,1-13 Johannes Chrysostomus, piiskop ja kiriku doktor. Mälestuspäev.
 t 14. RISTIÜLENDAMISE PÜHA. 4 Mo 21,4b-9; Ps 78; Jh 3,13-17

- k 15. He 5,7-9; Ps 31; Jh 19,25-27
 Pühim Neitsi Maarja, Valuema. Mälestuspäev.
 n 16. 1 Ti 4,12-16; Ps 111; Lk 7,36-50 Cornelius, paavst ja Cyprianus, piiskop, märtrid. Mälestuspäev.
 r 17. 1 Ti 6,2c-12; Ps 49; Lk 8,1-3
 Roberto Bellarmino, piiskop ja kiriku doktor.
 l 18. 1Ti 6,13-16; Ps 100; Lk 8,4-15
 P 19. Tavalise liturgilise perioodi XXV pühapäev. Js 55,6-9; Ps 145; Fi 1,20-24.27a; Mt 20,1-16a (Januarius, piiskop ja märter.)
 e 20. Es 1,1-6; Ps 126; Lk 8,16-18 Andreas Kim Tae-gon ja tema kaaslased, märtrid. Mälestuspäev.
 t 21. APOSTEL JA EVANGELIST MATTEUS. KIRIKUPÜHA. Ef 4,1-7.11-13; Ps 19; Mt 9,9-13
 k 22. Es 9,5-9; Ps To 13 (Vulg); Lk 9,1-6
 n 23. Hg 1,1-8; Ps 149; Lk 9,7-9
 r 24. Hg 1,15b-2,9; Ps 42; Lk 9,18-22
 l 25. Sk 2,5-9; Ps Jr 31; Lk 9,43b-45
 P 26. Tavalise liturgilise perioodi XXVI pühapäev. Hs 18,25-28; Ps 25; Fi 2,1-11; Mt 21,28-32 (Cosmas ja Damianus, märtrid.)
 e 27. Sk 8,1-8; Ps 102; Lk 9,46-50
 Vincent de Paul, preester. Mälestuspäev.
 t 28. Sk 8,20-23; Ps 87; Lk 9,51-56
 Vaclav (Venceslaus), märter.
 k 29. PEAINGLID MIKAEL, GAABRIEL JA RAAFAEL. KIRIKUPÜHA. Tn 7,9-10,13-14; Ps 138; Jh 1,47-51
 n 30. Ne 8,1-4a.5b-6.8-12 Hieronymus, preester ja kiriku doktor. Mälestuspäev.

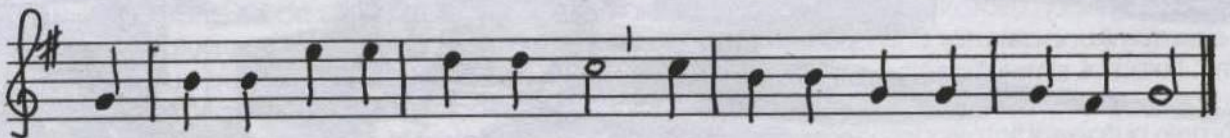
Muusika autor: Mart Siimer

Suur Loo - ja, val - gus o - led Sa, kes tä - hed pa - ned sä - ra - ma:

meid ä - ra vä - si kuu - la - mast, meil' u - su - val - gust ja - ga - mast;

meid ä - ra vä - si kuu - la - mast, meil' u - su - val - gust ja - ga - mast.

1. Suur Looja, Valgus oled Sa,
kes tähed paned särama:
meid ära väsi kuulamast,
meil' usuvalgust jagamast.

2. Kui kurja vaimu kiusatus
on ilmal' toonud hukatust,
siis Sinu palav armastus
on inimkonna lunastus.

3. Nii suur on Sinu ohverdus,
surm, valu, ristikannatus,
me Ohvritall, me õnnistus,
kes puhtast Neitsist sündinud.

4. Su halastus on lõputu,
Su vägevus on määratu,
Su nime kirkus mõõtmatu,
ta ees kõik põlved paindugu.

5. Meid kaitse kõige kurja eest
ja hoia eemal vaenlasest,
et igavese kohtu ees
meil oleks lootust õndsuseks.

6. Au olgu Taevaisale
ja kiitus Tema Pojale
ning Vaimule, kes lohutab,
meid igavikku juhatab.

Hümn "Creator alme siderum"

tõlkis Isa Rein Õunapuu